

AKATALPA

Eylül 2026 - Sayı 321

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Âba Müslim ÇELİK

MÜDAHİL

Ben postnişin! Sanatkâr **İbrahim**
Zaar, minel-aşka **uygun**, çarpıcı
Bir hiyeroglif, Nif! Saatçi
İşBu, yüzümde hepi **Livane**
Bilimum gülümseyiş
İllâ ki

Var'ol, diyor göğ, bozardıkça
Anılar, şuncağız, denizin
Altında giz! Şiirden **kamelya**.
Ya hu, Kim çaktı kibriti.
İnerken biz dibe? İşBu
Gönül, efsunlanmış bahçesi
Öpersem koncagül değer
Yarama

İBret mi? Ömrümün **hürriyet** çiçekleri...

Levent KARATAŞ

MAESTRO

Cem Meto için...

ne büyük serseriydik
kimseye kıymetimizi anlatamadık
evvela babamız bizi anlamadı
annemiz koynunda saklardı gözyaşı şişelerimizi

ne biçim dosttuk
birimizin canı yansa
öbürü acıdan boğulurdu

müzik yükselince “sinirlendi” derdin
“işin ustası sinirlendi”
elinle yüksel komutu verirdin konçertoya
esriklüğünü kıskanır maestro ellerini izlerdim
seni çok seviyordum dostum
seni çok seviyorum...

28 Temmuz 2026, Acıbadem

Ali Asker BARUT

AĞAÇ

Orhan Veli'ye

Bana taş atma
Üzerimde çocuk var

ERKEN ÖLÜM

Muammer Hacıoğlu için

Tanrım
Neden
Erken
Çağırdın adımları

Tam
Bulmuşken
Gökyüzünü
Kuşları
Ve çocukları
Anlatılabileceğim
Bir şiirin ilhamını

Ekrem Acar, Gülçin Yağmur Akbulut, Hüseyin Alemdar, Adnan Algın, Serap Aslı Araklı, Fatma Aras, Sevil Avşar, Cansu Aydın, Ali Asker Barut, Semih Başar, Atnan Başkesen, Eylem Hatice Bayar, İbrahim Canpolat, Hürrem Cengiz, Cemile Çakır, Âba Müslim Çelik, Ramis Dara, İlker Sedat Dikeç, Meliha Doğuduyal, Öztekin Düzgün, Hasan Efe, Eyüp Ekinci, Barış Erdoğan, Şerif Erginbay, Nurkan Gökdemir, Faruk Güçlü, Gülsüm Işıldar, Erkan Kara, Levent Karataş, Arzu Kaya, İlhan Kemal, Nevzat Konşer, Esra Kuş, Mustafa Oğuz, Seçil Oğuz, Hamit Oral, Emin Orhan, Musa Öz, Bahadır Özdemir, Seher Özkök, Mehmet Rayman, Caner Şahin, Kazım Şahin, Mevlüt Şener, Hasan Ünal Tekağaç, Murat Tenetoğlu, Mehmet Akif Tutumlu, Yalçın Ülker, Orçun Ünal, Fesih Vural, Kalender Yıldız, Necip Yıldız.

RÜZGÂRIN ESTİĞİ YERDEN

Aforizmalar- VIII

Mehmet Akif TUTUMLU

1. Kötü insanın bizi iyi insandan daha çok etkilemesinin sebebi, ilkinin ikincisinden daha çok hakiki olması mıdır?
2. Transhümanizm 2.0 sürümünü tasarlayan uzmanlardan ricam: Lütfen her şeyi bilen değil, bilmediğinde susmasını bilen insan tasarlayın!
3. İyi bir kitap alıcısı bir hırsızın pragmatik kesinliğine sahip olmalıdır: *Her yararlı kitabı değil, kendisine yararlı kitabı* tercih etmelidir.
4. Hayvanların kendileri hakkında konuşmaması (öyle biliyoruz) büyük bir şans: Yalan söylemek zorunda kalmıyorlar!
5. Romantizm, yakışıklı olmayan erkeklerin sığınağı olmasın?
6. Gorki bir yazısında yalanın empatiyle karşılanması gerektiğini söyler: *"Yalan olduğunu bilsen dahi inanacaksın insanoğluna. Yani dinleyeceksin onu, niçin yalan söylediğini anlamaya çalışacaksın. Bazen yalan, insanın özünü gerçeklerden daha çok açığa vurur."*
7. Yalanın içinden gerçeği bulmak çıkarmak psikanalistlerin olduğu kadar yazarların da uğraş alanına giren bir çaba türü. Yazar, yalanı kurguda bir malzeme olarak kullanır. Yalan söyleyen kişinin anlam dünyasını kavramak bakımından Gorki'nin önermesi esinleyici görünüyor. Ancak pratik yaşama baktığımızda durum farklı: Ucu çıkarlarımıza dokunan yalan bizi incitir, benlik duygumuzu yaralar. Kendimizi enayi yerine konulduğunu hissederiz; böyle bir durumda yalan söyleyenin dünyasına empatiyle yaklaşma önerisi duman olmaz mı?
8. *Güldüğün zaman bütün dünya seninle gülüyor, acı çekerken tek başınasın*, diyor Kara Defter'de Lawrance Durrell. Doğrusu ikinci tümcedeki yakınma havasına anlam veremedim ben; kendinle birlikte bütün dünyaya acı çektiermenin ne anlamı var?
9. Bir denemesinde Susan Sontag, *"Şiir, Kriptologlar için değil, aşıklar içindir"* demişti. Elbet bir anlam katmanına sahip olmalı şiir; ama bu onun illa bilmece gibi olmasını gerektirmez. Öte yandan şiirin aşıklar için olduğunu söylemek de indirgeyici bir yaklaşım olur. Kanımca, şiir insan içindir; daha kuşatıcı bir ifadeyle, onun sonu gelmez trajedisi içindir.
10. *Hayatların bir anlamı olması gerektiği nerede yazıyor?* diye soruyor Elena Ferrante. Doğru, bir yerde yazmıyor: Ama insan tekinin tinsel bir doyum aracı da yaşama, yaşamına anlam atfetmek. Anlam, akıldan kalbe uzanan duygusal bir yolculuk çünkü.
11. Ölümün zıttı yaşam değildir, *Tango Argentino*'dur!
12. Kendimi bulamam, hep aynı yerde durursam.
13. *İnsandan daha fazlası ol, yoksa karıncadan bile daha aşağıdasın*. Bu sözleyle 15. yy İngiliz metafizik şairi John Donne, Nietzsche'nin üstinsan (Übermensch) kavramını önceler gibidir.
14. Derenin akışı bile seni neşelendiriyorsa, şiir okuma ehliyetine hak kazanmış demeksin.
15. Zamanını çarçur edenin anlam kelimesini ağzına almaya hakkı yoktur.

Seher ÖZKÖK

SU KIRILDI

Akmaya vakit bulamadan çat'ladı su kır'ıldı
uykusu
Bak'tım düşen yüzüme dağ'ıldım
Dağ'dım kibrimde
Baktın düşen yüzüme göl'gem kayıp
Sevişen bedenler ayıp
Arzu dondu avuç'icimde
Heye"can"ları öldürüyorlardı bir köşede
Bir sokakta kurşuna diziyorlardı saba'hı
Zamanın elleri bağlı
Aşk unutuyordu dün'ya yapmayı
Ya da
Unutuyordu dünya' aşka tapmayı
Ağaç altlarında, otlar üzerinde
Kopan çiçeğin son nefesinde
Bir bakıştı gitmişliği rüyanın
Bitmişliği göğü örtü sanmanın
Sarmıyordu gün, dün ve gördüğün gibi
Üşümekteydi saklayıp gömdüğün
Bir çıkmazda, duvarda, bir kan iziydi öz"gür"lük
Vidana yerinden Söktük, b"oy"un eğdik, örtündük
Dile değdik, zehirlendik ve evet bir bardak suyduk Yere
döküldük.

Mevlüt ŞENER

BALTA YARASI

Aykırı bir çadır kuracağım şiirime
Gelişigüzel yağın karların renginde
Saklanmaya yaratacağım bütün kayalıkları
Yürüyeceğim incecik yamaçlardan
Ardırsız çelimsiz bir sürünün

Kabuğundan çıkan bir ceviz olacak sözcüklerim
Mevsimler şakıyacak dalımdaki gürültüyü
Balta yarası kalacak hep o ağaçta
Kötürüm bir ihtiyar biçiminde

Çocukların özgün olduğu
Tohumların bakire gezdiği
Öküzlerin boyun eğdiği
Sabanların çile çektiği köyümde
Yiyip içip düş göreceğim çalıların dibinde

Ne varsa baktığım gözler adına
Ulu orta terleyenler ırgatlar
Acıkıp susayan oraklar adına
Düşünen bitkiler, uluyan köpekler adına
Memeleri saf sütle dolu kadınlar
Bıyıkları tütün kokan erkekler adına
İçimde tadını susturamadığım mertlik
Kandıkça genişleyen damarlarım adına
Öptükçe dirileceğim bana yasak olanı

**BEYAZ KÂĞIDA UÇUŞAN SORU
BALONCUKLARI**

kafamın içindeki okyanustan beyaz kâğıda uçuşan soru
baloncukları:
rengârenk ve pırıl pırıl düşlerimiz mi yoksa kirden kararmış
yaşam mı hakikat?
peki ya doğal bir durum mu her şeyin çürümeye
programlanmasını kanıksamak,
ruh sularında milyarlarca ve milyarlarca muhakeme Yunus'u
yüzdüren bir varoluş için?
zihinlerimiz mekanikleşip kendisini şemalandırmaya mı
başladı yoksa duyarsız kalıplarla:
"Hayat acımasızdır, kabul et artık sen de, böyle gelmiş böyle
gider, yapamazsın hiçbir şey..."
sor farkındalık pırıltılı gölgesi kâğıda düşen sol eline geriye ne
kaldı insan'dan?
hep beraber akışına müdahale etmektense yerkürenin doğruluk
yolunda gitmeyen dönüşüne
kurduk kimsesizliğimizi bencilce bize sunulan kalın duvarların
çekici karanlığında,
önemsemiyorduk canımızı yakmadığı için sel altında kalan
dünyadaki ördekler misali
razı geldik adiliyet timsali görünen kaidelerin gönül kapımıza
mühür olarak vurulmasına
gerek yoktu sorgulamaya, iyi değildi fazla düşünmek, birileri
bizim için düşünmüştü zaten
can yeleği giyinirken mini sermayelerimizi; kapattık
kulaklarımızı boğulanların çığlıklarına
ve hiçbir zaman izin vermedik başkasının gözyaşının taşlaştığını
kalplerimizi aşındırmasına
şimdi korkudan ve üşümekten titriyor özlerimiz yalnızlığın
ayazında, çaresizlik bilinciyle

GÜZEL İZ

zinya çiçeğisin yeryüzü deneni bahçede
sana dokunan rüzgârların estiği her yerde
yıkık kasırlarda, çıplak höyüklerde, köhne evlerde
şimdi de öyle ama bundan daha evvel de
renk renk çoğaltıyorsun güzelliği, var ol e mi!

acım ilaç buluyor onu görünce diyor bir divane
ona hak vermemek ne mümkün, mutlaka öyle
dahası var bir kere, diriliyor ölmüşler bile
bunu bile, bunu duya, bunu göre, buna inana
hayat dedikleri bu mahfile her kim yol düşürdü ise
bir İnanna zarafeti karşılıyor senin nezdinde

dağ öyle diyor, bağ öyle... sekiz milyar sağ öyle...:
güzeliz biz, senden esintiler tenimize değen de!
sen günlerin hançeresinde güzel iz, benzersiz
emsaline tanık olamayacak gözlerle, öylesine
bakınıyoruz sağa sola, varlığın başımız üstüne.

BİLSEN BU

Bilsen bu nasıl savaş,
ah bir bilsen nasıl savaş.

Hiç şansımız yokmuş, insan gelmişiz
o da yetmemiş erkek gelmişiz,
bedenimiz kalbimizden önce gitmeye kurulu.
Bizi bu dert söyler,
dökülmesin saçılmasın ablalarımızın emekleri,
bize bu dert daha neler söyler?

Tut, daha da tut orucunu, sus
susunca konuştuklarımız çoğalıyor, sus
hiçbir şey olduğum bu şehirden
her şey olduğum o şehre beni çek çıkar
beni semana saye kıl, güneşine gölge kıl
her kol yorulur tutmaktan, koluma kolunu kıl!
Hakkı yenilen bir halkı taşıyorum gözlerimde,
döküldü saçıldı ablalarımın buradaki emekleri
ben her günü mahşerdeymişçesine yaşarım bu sebepten
yanım sığımı alırken yanar,
beni ılık kıl!

UZAKLIK HANGİ HARFLE YAZILIR

Adımı gecenin cebine koydum
sabahlar gülüşümü ısıtıyor sevdiğim...

Şimdi sen, güneşin dağlara yaslandığı yöne
ben, denizin akşamı kucakladığı kıyılara
aynı yıldız iki yalnızlığın arasında ışırsa
aynı göğün altında ikimizi üşütür.

Yol özlemi düşer içe
bir tren sesi, bir rüzgâr, bir türkü
hepsi seni anlatır ama bil ki
aşk bazen kavuşmak değil
birkaç güne bir ömür bırakmaktır
mutluluğun takvimi olmaz...

Uzaklık hangi harfle yazılsa
seni benim içimde bıraktığın
bahar kalbimde çiçek açar.

Sevdiğim
eğer bir gün rüzgâr batıdan doğuya eserse
bil ki sana söyleyemediğim bütün sözcükleri
kulağına fısıldıyor.

Aramızdaki mesafe seni benden değil,
"benden içeri" taşır.

Temmuz 2026

ŞİİR, “ZAMANIN RUHU”NDAKİ “SOSYAL BULAŞICILIK” VE “İNANÇ”

Hasan EFE

Başlıktaki üç kavramı ardıllayarak şiire farklı bir açıyla yaklaşıcağız.

Bunlar; *Zamanın Ruhu*, *Sosyal Bulaşıcılık* ve *İnanç*.

Zamanın ruhu Wilhelm Friedrich Hegel tarafından ele alınmış. Kişiyi aşan ve birey ötesinde bir anlam bulan bu kavram bir toplum ve kültürün dünyaya bakışıyla bilincini ele alır.

Yani belirli bir tarih aralığında yaşamlarını sürdüren kişilerin kendi ruh durumları, kültürel birliktelikteki etkileşimden bağımsız değildir.

Biz Türk şiirine baktığımızda da bunu görebiliyoruz.

Örneğin Tanzimat Dönemindeki insanların ruh durumları, içinde bulundukları toplumdan ayrı düşünülemez. Bu dönemde padişahın yetkileri kısıtlanmış, hukukta eşitlik sağlanarak Batılılaşmaya yönelim başlamıştır. Siyaset alanındaki bu durum toplumun bir kısmını etkilemekle kalmamış aydınlar da duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak halka ulaştırmaya başlamıştır.

İlkin toplumcu kuşak olarak kendini gösteren şairlerin önde gelenleri Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa’dır. Bunlar ‘*sanat toplum içindir*’ düşüncesinden yola çıkarak siyaset, hak, hukuk, adalet ve sosyal temalarla şiirler yazmaya başlar.

Zamanın ruhu bu şair ve düşünürleri etkiler.

Öte yandan yine aynı dönemde bireyci şairler de kendilerini gösterir.

Bunun nedeni o dönemdeki Batılılaşma, bütün toplumu etkileyemediği için bireyci şairler de kendi kulvarlarında şiir üretimini sürdürür.

Öne çıkan bireyci şairler Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci.

Namık Kemal’in vatan ve hürriyet düşüncesiyle zamanın ruhuna uygun şiirler yazan Abdurrahman Hâmit (Tunca) aynı zamanda Batılılaşmanın getirdiği yeniliklerden etkilenmiştir. Recaizade Mahmut Ekrem de şairliğinin ilk evresinde vatanseverlik ve toplumcu şiirler yazarak Namık Kemal’den esinlenerek *Zamanın ruhuna* uymuştur.

Muallim Naci eski şiiri savunmasına karşın yeniliklerden de uzak durmamış ve Namık Kemal’in ruhuna uymuştur.

Namık Kemal’den kısa bir örnek,

Mezarıcı

*Sen ölürsen anan ağlar
İmam ıskatını sağlar
Kurdlar, kuşlar, kırlar, dağlar
Etini yer ölmeye gör*

*Kazmayı urdum mezâre
Kemik çıktı pâre pâre*

*Can verüp aldırma yâre
Senden geçer ölmeye gör*

*Namık Kemal / Gülnihal’den **

Farkına varsak da varmasak da toplumda bireyler olarak birbirlerimizle sürekli iletişim halindeyiz. İçinde bulunduğumuz ruh hali çevrenin bize yansıttığı bir durum olabilir. Soluduğumuz havadan içtiğimiz suya kadar olan her şeyden etkilenir ve başkalarını da etkileyebiliriz.

Öte yandan duygu, düşünce ve davranışların belirli bir topluluk ya da grupta hızlı bir biçimde bir bireyden diğerine yayılmasıyla sosyal bir bulaşma oluşur.

Bir başka deyişle bu *sosyal bulaşıcılık* toplumda etkili olan bir düşüncenin bireylere aktarılması sonucuyla ortaya çıkar.

Bu kavram Gustave Le Bon tarafından ileri sürülmüştür.

Özellikle *olumsuz* anlamda kullanılan ve *linç* üzerinde etkili olan bir kavramdır.

Bireyler toplumda tek başlarına bir şeyler yapamadıklarını sosyal bulaşma ile gerçekleştirirler. Burada sorumluluk bireyden çok toplum ya da gruba aittir.

Sosyal bulaşıcılık her ne kadar *linç* anlamında kullanılsa da şiirde bunun etkilerini şu şekilde görebiliriz; ritim ve uyum, duygu etkisi, kolektif bilinçaltı; taklitçilik, zamanın ruhu, estetik dönüşüm.

Varlığımızı ayakta tutan ortamın içinde üzüntü ve sevincimizi başkalarıyla paylaştığımız gibi kültürel ve siyasal gelişmeleri de birbirimize aktarır ve paylaşıyoruz. Bunun için bir şeylere inanırız.

Zihnimizdeki yargıyla bir **inanç** geliştiririz.

Bu bizler için doğal bir durumdur.

Bir şeye inanırsak yaşamda yol alabiliriz.

Şiirler de böyledir.

Farklı dönemlerde yazılan şiirler kendi *zamanlarının ruhunu* taşıyarak ayakta kalabilir.

1960 sonrası siyasi ve toplumsal etkiler şiirimizi başka bir kulvara çekerek 1970’lerde gelişmeye başlayan yeni bir şiire yelken açmıştır.

Yani sosyal olaylar, siyasal gelişmeler ve toplumsal hareketleri şiirlerde görebiliriz.

Enver Gökçe’den bir örnek,

“...
*Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınım İzmirim.
Gel aslanım Mamak’tan
Erzincan’dan Kemah’tan
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden, arpacıktan*
...”

Dost Dost İlle Kavga / Enver Gökçe

Ahmed Arif, Enver Gökçe, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Süreyya Berfe, Nihat Behram, Refik Durbaş, Metin Eloğlu, Özdemir İnce, Kemal Özer, Sennur Sezer...vd. şairler 1980 öncesi şiirlerinde **sosyal bulaşıcılık** ve **zamanın ruhu**’nu birlikte yürütmüşlerdir.

İlerleyen zamanda toplumsal bir yükselişle bireylerin **inanç**larında da güçlü etkiler oluşturmuşlardır. →

ORMANLARIN İÇ ÇEKİŞİ

Karanlık ve korku dolu günlerden geçiyoruz,
umutsuzluk paslandırıyor düşünce zincirimi.
Dünyanın her köşesinde savaşlar ve katliamlar
bulanıklaştırıyor gönül gözümün menzilini.

Eziyor tanklar bir böcek gibi,
yeni çiçeğe durmuş papatyalı
çatırıyor bir yürekte öbürüne kurduğum köprüler,
seller sürüklüyor yeşermeye durmuş tohumları,
fidanları ve koskoca ağaçları.

Şiirim boynu bükük,
tutuyor elinden o ezilmiş papatyanın
ve yanmış sedir ağaçlarının.
Evren ana duyar mı
şarkılarımda dile gelen
iç çekişini ormanların?

11 Ağustos 2026

Ahmet Telli, o günleri **Yangın Yılları** olarak şiirleştirir.

“ Yangın Yılları

*Kent kocamış bir manda gibi
duygusuz iri gövdesiyle
uzanırken ışıkl bir çamur
gölüne
apansız açılıyor yurdumun
tarihinden
koyu bir cinayet sayfası irin
gibi akıyor
zamanın penceresinden
sokaklara
...”*

Ahmet Telli / Yangın Yılları

1980 Darbesinden sonra şiir başka bir yola girmiştir.

Kaynaklar:

1. <https://wikipedia.org>
2. www.siiirparki.com
2. Enver Gökçe, *Dost Dost İlle Kavga*, 1978 Doğrultu

Yayınları

3. Ahmet Telli, *Yangın Yılları*, 2024 Everest Yayınları

* Namık Kemal’in Mezarıcı şiiri, bir şiir kitabında
bağımsız olarak yer almaz. Şiir Gülnihal adlı tiyatro
yapıtında bir türkü olarak geçer.

KALLİOPE

“Ey ilham perisi, anlat bana
o çok boyutlu adamı.”
(Homeros, Odyseia girişi)

çekilsin şu güneş artık gözümden
tüm bronz hazları ve yazgıları
habis ve şüpheli ön tanıları
ve Yaz’ı içimden söküp attım ben

bir dilenci kadar varım rıhtımda
her lütfu hor gören boş ve fuzuli
sözlerle umduğum aşkın saf hali
yerine hırsızlar kalmış aklımda

sarayları aşır buluş benimle
ve lirini okşa aynı ritimle
melodin kalbime ışık olacak

sesinle ürperip aksa da tenim
en çok ellerini isteyeceğim
hiç kimse yok düşsem beni tutacak

Nevzat KONŞER

YOKLUK ALIŞTIRMALARI

Ağır ağır büyüyen bir yalnızlık benimkisi
çürüten bir kök gibi ağır ağır!

Geceye çıkıp balkondan bakıyorum kendime
nasıl da zavallı kalıyor yüreğim
nasıl da gün gün yokluğa yürüyorum!

Kendimi alıştırıyorum yokluğuna
bir yaprak gibi beni koparacağın günü
korkuyla bekliyorum!

Ellerimi itiyorsun önce, sonra gözlerin gidiyor
arkanı dönüp uzaklara uzanıyorsun
tüm hislerini bir foseptiğe bırakarak

Yavaş yavaş öldüren bir yalnızlık benimkisi
sürünen bir yılan gibi sessiz ve ağır!

Kalbimi söküp duvara asıyorsun
Bir dart tahtası gibi oynuyorsun onunla
tam on ikiden kahroluyorum
tam on ikiden yeniliyorum sana!

Kendimi alıştırıyorum yokluğuna
tekrar tekrar hayal ediyorum
bir kâbusu ehlileştirir gibi!

sonra ikimiz de bir düzeneğin
kendini tekrar eden
kaderi oluyoruz!

Barış ERDOĞAN

Lanet, iade edilmese de sahibini bulur.

Her toplumun lanetli bir şeytani vardır.

Lisânü'l- Arab'ın "lam" maddesindeki "lanet" sözcüğünün önüne diz çöktüm; belleğime "küfür, sövme, hakaret, beddua" anlamları yağmur gibi döküldü. Mukaddimetü'l-Edeb'in sayfalarında bir gezintiye çıksaydım da aynı doluya yakalanırdım. Kubbealtı Lugatı, "lanet"e bir şapka giydirirerek (lânet), "Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma." karşılığını vermiş. İslam Ansiklopedisi de şapkalı "lânet"i, "kovmak, uzaklaştırmak, iyilik ve faydadan mahrum bırakmak" diye tanımlamış. TDK'nin, lanet'e biçtiği "Tanrı'nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma" gömleğini giyip tanım konusundan çıkıyorum.

Lanetleyeceklerimi önem sırasına koyuyorum.

Lanet sözcüğünü güçlünün zayıfı ezdiği şu dönemde çok kullanmaya başladım. Dilim iyice kirlendi; bütün kirleri kazıyıp atabileceğim günleri özlemle çekiyorum. Her çağ kendi sözcüğünü, kendi değerlerini yaratarak kapanır. Arapça lanet'ten türetilmiş "melun"un da, sadece dilimi değil, beynimi ve ruhumu kirlettiğinin farkındayım. Umarım "zıkkım"ın kökü de iyice kurur, lanetlenmiş ağaç sayılan "zakkum" hurafelikten çıkıp özgürlük için çiçek açar. Lanet'le zakkum, -hiç ilgisi olmasa da- beni birden Zakkumlu Padişah'a, Ece Ayhan'a götürdü. Sözün ardını deşmezsek orta yerde dımdızlak kalırız. Ece Ayhan'a "lanetlenmiş/ lanetli şair" damgasını vuran dostu İlhan Berk'tir. İlhan Berk "lanetlenmiş şair" fitilini ateşledikten sonra bir kez de ben Ece Ayhan'ı –hayali de olsa- sorguya çektim. Dedim ki "lanetlenme" sonrası, şiirinin ayarında bir bozulma oldu mu? Cevabı: Aksine, yirmi iki ayardım, yirmi dört ayara şiirlendim. Ne var ki bozduk harcamıyorum. İlhan Berk benim bahçemde uyuyakalan Silenus'tur. Yedirdim, içirdim, dile benden ne dilerse, dedi; tuttuğum altın olsun deyiverdim, her şeyim som altına kesti. Dedim ki Ece Ayhan bütün bir kitabın bir sayfaya dönüştürülmüşsün sen, bir deryanın bir göle sığdırılması, bir beden bir yüreğe hapsedilmesi. Ama sağ ve sağlıklısın. Bruno Amadio'nun Ağlayan Çocuk tablosundaki Çiko'sun. Her yer küle dönerken sen ayakta kalabiliyorsun. Lanetli olmanın sırrını ver bana. Bir anda ortadan kayboldu. Ben de kendimi Hint destanlarında buldum. Hint hükümdarının sarayında vakit geçiren emiş Valmiki olarak. Öğleden sonra hava almak üzere Ganj'a inmişim, bir avcının bir çift turna kuşuna ateş açtığına tanık olunca avcıyı lanetledim. Ve bedduamın zaman içinde kabul gördüğünü iletiler. Bu lanetlenme hikâyesi İsa öncesine III. yy.'a dek uzanır. Tarihte bu tür lanetlenmelerden bahsedilir. Türklerin Hristiyanların üzerine gönderilmesi Tanrı'nın bir laneti olarak kabul edilir.

Şiir laneti deyip geçmeyin, kalbinizi kurutur.

Biz laneti şiirlerde arayıp vakit geçirelim. Fuzuli'nin uyarısına kulak verelim: "Kılma ey efgân gözün bidâr mest-i hâb iken/ Olmaya bir fitne peydâ ola bidâr eylegec" (Ey figan eden, gözü uykudayken uyandırma. Fitneliğin kaynağı göz uyanınca neler yapmaz ki.) Biz Shakespeare'in Macbeth'inin de, batıl inançlarla ve "lanet" korkusuyla çevrili olduğunu söyleyelim. Mezarını okşayanlara güzel dileklerde bulunurken kemiklerini yerinden oynatanlara lanet eder. Bütün lanetleri unutsam da Fikret'in "Hemşirem İçin" şiirindeki (Fikret, A. Hikmet

GÖĞE YAZILI

Yaşadım mı?
Yaşadım dünyayı
Zindanda da yaşadım
Gül bahçesinde de
Leke düşürmedim onuruma

Gördüm mü?
Gördüm dünyayı
Ne tadı var ne de tuzu
Tıpkı huyu çekilmiş insan gibi

Okudum mu?
Okudum dünyayı da insanı da
Sağır insanlar çağında
İçimden içimden okudum

Gün gelir
Sesimi asarım
Gökyüzüme

Müftüoğlu'nun büyüyle evli olan kız kardeşinin çektiği eziyetler yüzünden öldüğünü düşünür.) lanetini unutmam mümkün değildir. Fikret'in lanetli şiiri Eski Roma'da, Latin edebiyatındaki Lanet Tabletleri'ni anımsatır. Bu tabletler "kurşun levhalara yazılan, tanrıları veya ruhları bir kişiye zarar vermeye çağıran büyü metinleridir."

On ikinin laneti...

Sayılar lanet gömleği giymiş olabilir mi? Bu sabah bütün sayıları masama dizdim, gönüllerini alırken bazılarının elimi yaktığını hissettim. Gördüm ki sayıların ecesi 1'dir, doğurganlığı hiç kurumamıştır. İşaret parmağımın dört mevsim onu gösterdiğine inancım da daimidir. 2'nin uğuruna inananlar bilirler "denge, incelik" karşılığı olduğunu. 3'te bir "sihir, önsezi" arayanlara saygı duyarım. 4'ü unutun. İnsanlar 5'in ruhani bir anlam taşıdığını söylemese de sevdiğimin "gezgin" halini "macera"severliğine yoruyorum. 6'nın hamile bir kadına benzediğini görmemek körlüktür, sayıların anneliği ona armağan olsun. Her sayı bir sembol, bir anlam kuyusu. 12 sayısının laneti var mı bilmiyorum. Ben laneti sayılara bağlayıp karalar bağlamam. Çünkü her sayı, insanlığa sunulmuş zengin bir sofradır. Otur, 12'de karnını doyur, kalkıp git. Sofrayı kurana da teşekkür et. Tok karınlıların sağa sola lanet yağdırdığı görülmüş mü? Ah o "lanet" sözcüğü bir gün ihtiyar bir Japon'un ağzında perçinleşmiş: "Birine lanet etmeden önce iki mezar kaz."

12'yi yıllarca herkesten sakladım, koynumda besleyip büyüttüm. Olimpos dağındaki 12 büyük tanrı evlatlarım. Kenan diyarının kutsalı Kudüs'ün on iki kapısında dua ettim. Dönüp baktım İsa 12 havarisiyle sırtımı sıvazlıyor. Sandım ki arkamdaki dağ Hz. Yakup'un 12 oğlu. Her birini 12 kişilik Tapınak şövalyelerinin üstüne saldırdım. Benim 12'ler üstüne yüklediğim tılsımlar tükenmez. En iyisi ben sizi 12'den vuracak bir anıyla baş başa bırakayım: Mehmed Çavuşoğlu 12 sayısında yaptığı ebced hesabında "insan"ı bulmuştu. Kim bilir insan lanetli bir varlıktır.

Mehmet RAYMAN

HIRPALANMIŞ BİR YIĞIN İNSAN

taşın yüreğine kurşun sıkıldılar
sırf insanları korkutmak için
seken kurşunu saymadılar ölümden
ince sunum yayla balından yediler içtiler
önümüze koydular cenneti cehennemi

ağzım gözüm yüzüm
benim üç birliğim kuralım
senin gördüğün başkası değil
kasımpatları çiğneyip geçenlerin başı
nesine güveneceksin bundan sonra
bir okul arkadaşın bile yoksa
artık kime sorayım seni

üstüne biçtiğin
gömleğin modası geçti
ne kadar ağır kokuyor zaman
çürümüş tahtaların basamakları
dönüp baksam geçen yıllara
bir yığın hırpalanmış insan
mevsiminden bakıyor ötesine

Necip YILDIZ

O—

Siniz de bir fincandır
Şiddetli ruhsal acı da bir kâğıttır
Umut da bir masadır
İçkin-kendi olarak. Bir kafede O-
tururken.

kalbimi. Önce kar!

deş âhırinde... olasılıkları...

Küldeşiz –şol ateşten yarayı ovarken
Güldeşiz –ol şiiri seninle severken

Müldeşiz –şol şarabı senle överken
Yoldaşız –ol dünyaya senle söverken

Açıl dünya açıl yeşil denizler içre
-Deş -daş için senle gerek kaç ömür?

Yağmur da bir fincandır
Gözyaşı da bir akarsudur
Dilimce ben ki filancadır
Gök de denize bakarsudur—

Şerif ERGİN BAY

GECESİ ZOR OLANA ÜÇ ŞİİR

Bir Daha, Bir Daha, Bir Daha

İnsanda eksik kalanı, o kayıp elması
geri alabilmek için, yüzümüzde kamçı
deniyoruz çıkmayı kör kavşaktan yola
deniyoruz bir daha, bir daha, bir daha
hayatın anlamı çok da uzaklarda değil
aç bak, avuç içimizdeki yaralarda saklı.

Ay Ağacak

Gök geniş mi geniş, yeter herkese
uçan kuş elbet yerini bulacak döne döne
düşler uçacak, gizli bahçende edim kalacak
gece daha ne kadar karacak, eğme başını öne
burada benim baktığım ay birazdan sana bakacak!

Kurtarıcılar Gelmeyecek

Akşam olmadan başlıyor yarının tasası
sen beklerken kurtarıcılar gelmeyecek.

Yenilgini güzellemeden sencileyin
kimseye güzel değil.

Ayak uçlarına bak
oradan başlayacak
yolunun
hiç çizilmemiş haritası.

Kazım ŞAHİN

KAR VE BAHAR

Dağıldı bulutlar geçti ömür
Ne kaldıysa geçen kıştan
Denizin derinliği midir
Kayboldun sisler midir

İçimdeki tenhalığı unuttum hâlâ
Unutuldu o solgun yüzün, Ah!
Yağmur düşerken bakar şehla
İçimizde bitmeyen tenhada bir yer var

Susunca soğudu tenler unutma biten otları
Ay ışığı orman ellerin ve kar
Ay ışığı portakal bahçeleri
Nerede herkesi bekleyen o bahar?

KAPI TAHTASI GİBİ BİR KIZDI

Mavi hayalleri, köşedeki ceviz sandığı kadar zengindi
Gizli ve büyüğü gücü, bir kazanımdır yeryüzüne

Ey güzel kız, sırrı nedir senin bahçene konuk olmanın

Güzeldin, hökerekliydin*, kapı tahtası gibi kızdın
Göğsüne imrenirdim, lirik sesine, çapraz duruşuna
Zümrüt güz, yazdan kalma bir saltanat sürerdi

Ey kız, sol elinde elma, sağ elinde taş, nerenden geleyim
senin

Az mı yollara döküldüm aşkına senin rüzgârla

Alışır insan kabuk bağlamayan, sürekli kanayan bir yaraya

Kimse bilmez senin gibi hazırlanmayı, bir ucun
gökyüzünde
Ne zaman düşünsem bir pencere açılır Akdeniz'e

Öpüşmeyi, bağlar bahçeler öğretti sana, yollar ve hüznler

Eserekli kızdın, dolanırdı uzun eteğin yerkürenin çeperine
Bir güzel kalabalık olurdun göğüslerinle
Yüreğine uzansam, ellerim nasırlı, ellerim çamurlu

Aşklar tozlandı gelgelelim o zamandan bu tarafa

Kasabanın ve senin sınırın, kuzey taşlı tarla, doğusu yeşil
vadi, güneyi aşk

Kalleş dünya sana yetemedim, sana tamam olamadım

Uzun ovalarda kendini geçen bir attın, sağrın gölgendi
Koruyamazsın geçmiş yaşamı dirensen de bugün

Döllenince iki sözcük, tozlu, puslu ışık yayar içli gönüllere

Güneş eğilir, gölgeler uzar, gök kubbe gümüşlenir

**Hökerekli: Uzun boylu, dolgun kadın. (Antalya Gebiz yerel dil)*

TENSİP

kardeş katline münasip
bedenim
usulca çıldıran bu şehre
imrendim

canı sıkılan bir kaplanın esnemesi
memleketim

ANILARI SAKLAMAYAN KENT

Yanımdan akan bu kalabalık
Birbirini tanımadan yan yana yürüyen
Hepsi birbiriyle değiştirilebilir belki
Sanki hayatları birbirinden ödünç
Ya da çalıntıymış gibi

Vitrinin buğusunda
Benden önce orada durmuş bir yüzün izi kalmış
Kim bilir hangi akşamın hüznünden artmış
Vitrine öylece bırakıp kaçmış
Gözlerinin içinde yarım kalmış bir dünya
O da bana geçiyor
Çocukluğum bir durakta
Hâlâ bekliyormuş gibi duruyor
Bir bank var o durakta
Kim otursa
Önceki yalnızlığın biçimini alıyor

Nerede
Bir zamanlar sevmiş
Beklemiş
Cam kenarında sabahlamış insanlar
Ama şehir onları geri vermiyor
Modern şehir
Gizini kaybetmiş büyük bir kalabalık
Herkes kendinden önce yaşamış birinin
Yerine oturmuş burada

Anıları saklamayan bir kent bu Ankara
Bir fotoğraf bile değil artık anılarım
Işığı çekilmiş odalar gibi boş
Yine de bir yerlerde
Bana ait bir gülüş saklanıyor
Zaman
Her sabah
Başka birinin ayakkabısını giyerek
Bizim evden çıkıyor
Ama her seferinde
Anılarımdan biri düşüyor cebimden

SATRANÇ

Terlettim sağrısını ahşap atların
Yokluğunu unutturmaya bütün bir yaz

Ekose bozkırlara vurdum kendimi
Orada yıldırımlar gibi yağmaz yokluğun
Orada gelinciklerine ayrılmaz yürek

Fillerle şaşırttım hasret dağlarını
Birim kalır Hannibal

Hasan Ünal TEKAĞAÇ

HAİKU DEMETİ

1.
Titreyip durur
Ufak bir esintide,
Kurumuş otlar.
2.
Sıvazlar yosun,
Nasır bağlamış suyun
Ayaklarını.
- 7
3.
Güneş her güne,
Karanlığı emerek
Başlar sabaha.
4.
Göğün dibinden
Düşen göktaşlarını
Tek tek toplamak.
5.
Gün ufalandı;
Cama yapıştı gece,
Soğuk yüzüyle.

Seçil OĞUZ

DAĞ

Çabucak büyüyen bir çocuktan bahsediyorum
Yalnızlıkla adaş
Dalgınlıkla hep akran
Ne zaman “baba nedir?” diye sorsam
Saçlarımı okşardı annem
Uçlarına kadar kırılırdı
Üşürdü omuzlarım
Aynalara bakarken
Her sabah bir savaş çıkardı gözlerimde
Gökten üç ateş düşerdi
Üçü de kalbime
Bütün babalı evlerden şehit çıkardım bayram sabahları
Öldüğümü kimseler anlamazdı
Ben de anlamazdım
Sürekli dağlar çizerdim resim defterlerine
Kaybettiğim adresi arar gibi
Her defasında elleri boş dönerdim
Uzayıp giden tüm sorulardan
Toplu fotoğraflar çekilip dağılan insanların ardından
Boş bir manzara kalırdı bana
Sıcak-soğuk oynatırken hayat
Hiçbir ses sıcak demezdi
Hep soğuktu, her yer soğuktu, yüzler soğuktu
Üşürdü sırtım
Çok sonra dağları da unuttum

Gülçin Yağmur AKBULUT

ÇÖL GÜLÜ

Karakışın ortasında
bahara koşuyor kuşlar
tohumun türküsü masal
kar altında sevdalar var

Bir yaprak düşüyor ağaçtan
bir anı kalp odalarımın
birdenbire çok dualı
mabetlerde buluyorum kendimi

Ağustos yürüyor dallara
bir küçük kız gülümsüyor
nar dilinden bir dünyanın
hüznü çekiliyor eteklerimden

Gökyüzü siyahmış ne gam
yağmurlar yağıyor bağrıma
ıssızlığım bir lunapark
çöl güllerinden bir dünya

Derin suların içinden geçip geldim
toz konduramadığınız bahçenize
toprağın hakkını iyi bilenim
tenimden savruluyor yıldız tozları

Kumun ve uçurumun dilidir dilim
kuşlar bu yüzden döner başımda
damlanın içinde dünya var diyorum
aşkta ısrar ediyorum anlamasınız da

Arzu KAYA

KİRAZ

Hey dedim sevgilime
Niçin beni aramıyorsun
Hey dedi
Sen de benim gibi
Dışarıdan baksan aşkımıza
Yüzüme bile bakmazdın
Hey dedim, aşkımız
Dedi yüzyılın aşkı
Tamam dedim
Ezileceğiz, sürüneceğiz
Kavuşamayacağız
Leyla minicik, Mecnun minicik,
Aşkımızın çölünün yanında
Tamam tamam tamam
Dedim
O gökyüzü gibi hâlâ konuşuyordu.
Çoktan dışına
Çıkmıştı aşkımızın
Daha çok beklerdi
Dalbastının dalında
Kiraz
Küçük bir öpücüğü

BİR OKURUN DERGİ HAFIZASI: YEPREM TÜRK'ÜN DERGİLER VE NOTLAR'I

Serap Aslı ARAKLI

Edebiyat dergileri, yalnızca şiir ve öykü yayımlayan süreli yayınlar değildir; aynı zamanda bir dönemin estetik anlayışını, fikri yönelimlerini ve kültürel nabzını tutan hafıza mekânlarıdır. Yeprem Türk'ün *Dergiler ve Notlar* adlı eseri de bu anlayışla hazırlanmış, 2019-2025 yılları arasında yayımlanan çok sayıda edebiyat dergisini dikkatli bir okurun gözüyle değerlendiren önemli bir çalışma niteliğinde. Kitap, sadece dergileri tanıtmakla kalmamış; dergiler üzerinden edebiyatın, şiirin ve düşünceğin bugünkü durumunu da sorgulamış.

Kitabın en dikkat çekici yönlerinden biri, yazarın dergilere karşı gösterdiği sıkı ve titiz takipçilik. Yeprem Türk, bir şair ya da yazarın edebiyat dergilerini takip etmeden kendini geliştirmesinin zor olduğunu hissettiriyor. Dergiler, yeni isimlerin yetiştiği, farklı poetikaların tartışıldığı ve edebiyatın canlı tutulduğu alanlardır. Kitabı okurken, edebiyat dergilerine önem vermeyen bir şairin ya da yazarın eksik kalacağı düşüncesi güçlenmekte.

Bununla birlikte kitapta göze çarpan önemli bir yazım çizgisi var: Yazılar birbirini takip eden notlar hâlinde ilerlediği için belirgin bölümlere ayrılmamış. Oysa konu başlıkları altında sınıflandırılmış olsaydı okurun takip etmesi çok daha kolay olabilirdi. Eser, yardımlaşma ihtiyacı ve fertleşme üzerine düşüncelerle, notlarla açılıyor. Yeprem Türk, sanatta pişkinliği tehlikeli bulurken hakikate ve doğallığa dayanan bir edebiyat anlayışını savunuyor. Yapaylık yerine samimiyeti önceleyen bu yaklaşım, kitabın tamamına hâkim olan temel düşüncedir.

Kitap boyunca *Muhit, İtibar, Hece, Sincan İstasyonu, Kaygı, Sözcükler, Mahalle Mektebi, Yedi İklim, Akatalpa, Kitap-lık, Varlık, Buzdokuz* ve daha birçok dergi üzerine değerlendirmeler yer alıyor. Ancak yazar bu dergileri yalnızca tanıtmıyor; şiirlerden mısralar aktarıyor, özel sayıları inceliyor, kimi zaman beğenisini kimi zaman da eleştirilerini açıkça dile getiriyor. Böylece kitap, sıradan bir dergi tanıtımı olmaktan çıkıp, günümüz edebiyatına dair bir düşünce günlüğüne dönüşüyor.

Yeprem Türk'ün en etkileyici tespitlerinden biri, "Dergi notlarını çoğu kez dergileri anlatmak için değil, kendimizi biraz kazımak için yazarız." düşüncesi. Bu cümle, kitabın amacını da özetliyor. Dergiler, aslında insanın kendi düşüncesini sınadığı, kendini tanıdığı aynalara dönüşmekte.

Yazar zaman zaman Yahya Kemal, Virginia Woolf, Oscar Wilde, Sezai Karakoç, Sabahattin Kudret Aksal ve Haydar Ergülen gibi isimlerden hareketle değerlendirmeler yapmakta. Bu yönüyle kitap yalnızca dergileri değil, onların arkasındaki edebiyat dünyasını da görünür kılıyor. Özellikle Virginia Woolf'a atfen söylediği "İsteyerek değil, mecburen okurum" sözü okumanın yalnızca zevk değil, aynı zamanda mesleki bir zorunluluk olduğunu düşündürmekte. Böylece, okuma zevkinin her okurun damak tadına göre gelişen bir eylem olduğuna şahit oluyoruz.

Kalender YILDIZ

KİRAZ MEVSİMİ

ona sevdiğimi söyle
yalnızken üşüdüğümü
adını duydukça sevindiğimi
adını duydukça üzüldüğümü

yazları adayı bahtiyar
beni mecnun ettiğini
zümrüt bir denizden
iki damlanın hâlâ
yaktığını yanaklarımı

"kuşların kirazla ne derdi var ki"
"bizden çok seviyorlar belki"

ona bir şey söyleme
unuttu belki de kim olduğumu
sorarsa selam söyle
ve hüznü avuttuğumu

Kitapta zaman zaman aklımıza gelen sessiz düşüncelerin dile geldiğini de görüyoruz. Örneğin *Kitap-lık* dergisinin yeni kuşak şairlerini yetiştiremediği yönündeki tespit, önemli olmakla birlikte daha da somut örneklerle desteklenebilirdi. Aynı şekilde Haydar Ergülen'in "Herkes şiir yazabilir" sözü üzerine yapılan eleştiri de dikkat çekici. Şiirin tarihine bakıldığında herkesin şair olamayacağı düşüncesi haklı görünse de bu tartışma farklı bakış açılarına da açıktır.

Yazar, zaman zaman edebiyatın dışına çıkarak toplumsal ve siyasi meseleleri de değerlendirmekte. Özellikle bazı dergiler üzerinden din, iktidar ve kültürel yozlaşma hakkında yaptığı yorumlar kitabın eleştirel yönünü güçlendiriyor, yer yer de öznel yargılar ağır basıyor. Bu durum, eseri akademik bir incelemeden çok kişisel bir okuma günlüğüne dönüştürüyor. Eser, her şeye rağmen samimiyetin değer görüldüğü bu çağda sevilen bir tat için başvurulabilecek özel bir kitap konumunda.

Sonuç olarak *Dergiler ve Notlar** edebiyat dergilerini yakından takip etmek isteyenler için önemli bir başvuru kaynağı. Yeprem Türk, dergileri yalnızca tanıtmakla kalmamış; onların arkasındaki edebiyat anlayışını, şiir ortamını ve kültürel iklimi de sorgulamış. Kitabın en güçlü yanı, samimi gözlemleri ve geniş dergi birikimi. Buna rağmen eser, edebiyat dergilerinin Türk edebiyatındaki yerini anlamak ve günümüz şiir ortamını yakından tanımak isteyen herkes için bir başvuru kaynağı...

**Dergiler ve Notlar, Yeprem Türk, Kuruluş Yayımları, 2026*

YEPREM TÜRK'ÜN DERGİLER VE NOTLARI DEĞİNİLERİ ODAĞINDA YİRMİ DERGİ 20 DERKENAR

Hüseyin ALEMDAR

Adı *Anka*, *Simurg*, *Ludingirra* olsa da her dergi kapanmak için çıkar. Ne mutlu tek sayıda ölümsüz olan dergilere ve bu dergileri çıkaranlara; bu dergilerden biri olan Cenin'i ve orta yaş gençliğimi hatırladım birden. Kadrosunda da yer aldığım *Uç* ile *Heves*'i hiçbir zaman unutmadım, unutamam. Başlarda iyi gidip de sonraki yıllarda "üzerindeki ölü toprağını atıp atıp" zoraki her yeni sayısıyla yaşamını sürdürmeye çalışan dergiler vardır bir de; *Papirüs*'ten *Yusufoçuk*'a, *Soyut*'tan *Dergâh*'a dergiler mezarlığında kim bilir ne dergiler vardır. *Papirüs*'le özdeşleşen Cemal Süreya'nın "Her dergi kapanmak için çıkar" sözü gelip buraya oturdu işte. Ne mutlu dergi çıkaranlara, dergileriyle batanlara.

Kalbi tekil duası çoğul sevgili Yeprem Türk'ün 2019-2025 yılları arasında sıkı ve titiz takipçilikle dergiler üzerinden tuttuğu notlar Kuruluş etiketiyle "Dergiler ve Notlar" başlığı altında nüshalanmış ve bir kaynak kitaba dönüşmüş. Çoğu şehirlerde çıksa da her dergi bende kasaba gibi durur. Eğer bir de kapanmışsa hüznüm kasaba hüznüne dönüşür; bu hüznü bir tek ben bilirim. Şehir demişken Rüştü Onur'un vasiyet dergisi Şehir de 22 yılı doldurup bu yılın sonunda 22 yaşında yayın dünyasına "elveda" diyecek, Rüştü Onur'un hiç yaşlanmayacak haliyle. Hüznü bir kenara bırakıp dergilerin "heves" yaşına dönmenin sırası şimdi; değil mi ki sevgili Yeprem Türk de heves yaşını unutup yerinde dokunuşlarla dergilere ışık tutmuş, kan olmaya çalışmış. Onun değinileriyle "20 dergi 20 derkenar değini"--

1/ Yitiksöz

"Yitiksöz, taşrada çıkıyor güya ama hiç de taşra dergisi gibi durmuyor. Merkezi büyük dergilerle yarışacak bir içerik ve dolgunlukta, her sayısıyla. Ama şiir dışında."

2/ Çıngıraklı Sokak

"Mustafa Köz yönetiminde çıkan bir dergi. Ve ilk sayısını şu an okuyorum. Sunuş metninde kısaca, şiir dışarda ama şair içerde, denmek istenmiş."

3/ Buzdokuz

"Buzdokuz dergisi nefes nefese. Batı yazınında ne bulsa-görse hemen onun bir benzerini yapmaya çalışıyor."

4/ Şiir Versus

"Şiir başlıkları genelde İngilizce. Benim buna itirazım var. Deli misiniz? Nesiniz? İngilizce bildiğini kanıtlamak isteyen bir yeni nesil şair görgüsüzlüğü bu."

5/ Şehir

"Derginin Ağustos 2023 sayısı sunuş metni heyecanlı, aslında. Şehir hep öyle."

6/ Sözcükler

"Şiir açısından Sözcükler, tutukluğunu bir türlü kıramadı. Ancak bu sayıda, epeydir şiirlerini dergilerde görmediğim Roni Margulies bir şiirle yer almış. Cahit Külebi gibi yazmış."

7/ Muhit

"Muhit; *Hisar-Dergâh* kanonundan değil de *Diriliş-Mavera* kanadından çıksa nasıl bir dergi olurdu? Sanırım içerik ve üslup olarak değişik bir şey ortaya çıkardı. Belki de taşra edebiyatına bu denli sokulmazdı."

8) Sadece Şiir

"Popülist bir dergi, Sadece Şiir. Ama bir edebiyat dergisi olarak da popülizmin sınırında."

9/ Ruhsatsız

Erkan KARA

BİR FOTOĞRAFIN ANATOMİSİ

annem ve babam bir fotoğrafta
kırklı yaşların sonunda olmalı annem
babamınsa hastalığının ağır dönemleri

her zamanki gibi âh
güzel sabrın Eyüp yüzü annem
ve babamın eşyanın perdesine
takılmayan gözleri

yani, korku ve ümit: iki ayrı yüz bir arada
—hayat için lazım olan o büyük denge—
bir fotoğrafın anatomisi işte.

"Bugün bir kuşaktan bahsedemiyoruz, denilmiş sunuşta. Ee bahsedemezsiniz, böyle bir şey yok çünkü."

10/ Hece

"Hece, artık bir bilim dergisi gibi çıkmaya başladı. Dosyalar, şiirden falan daha bir önde."

11/ Hürriyet Gösteri

"H. Gösteri, nereden bakarsanız bakın bir seksen kuşağı dergisidir. Ve dergide 80'lerin tüm eğilimlerini görmek mümkün."

12/ Dil ve Edebiyat

"Dile kolay. Uzun bir soluk. Ama etki az. Bürokrasi dergisidir aslında Dil ve Edebiyat."

13/ Kanon 2010

"Dergi 2010 kuşağını temsil ediyor, ancak eski ve yeni kuşaklar harmanlanmaya çalışılıyor."

14/ Varlık

"Varlık, cumhuriyetin ilk yıllarındaki edebi kazanımları tekraren işleyerek yoluna devam ediyor. Yeniliğe kendisini kapattı."

15/ Eliz

"İmgeci, romantizm kokan ürünler yayımlayan bir dergi, *Eliz*. Doğacı, eski devrimcilikten kalma bir edaya, bünyeye sahip."

16/ Dergâh

"Dergâh kendisini yenileyemedi. Ona nefes aldırın doksan kuşağı şairleri ve eleştirmenleriydi. Sonrasında gençlikten koptu dergi."

17/ Aşkar

"Kapağının değişmez alıntısı: Eve dön! Şarkıya dön! Kalbine dön!" *Aşkar*, orda!

18/ Yelkensiz

"Modernlik anlamında uç bir dergi, *Yelkensiz*. Biçimci ve deneysel örneklerin fora edildiği bir yer."

19/ Yedi İklim

"Derginin sunuş yazısı hayat ve tabiat üzerine. Biz, çiçek-böcek edebiyatını küçümserken tabiatın neredeyse bittiğini fark ettik."

20/ Cins

"Dergide, kötülük bahsi işlenmiş, değişik kalemlerce. İyilik ve kötülük için asla flu diyemeyiz."

Yirmi yaşım *Varlık* yaşımıydı, yoksullukta. *Aşkarsız* halim ve yelkensiz gömleğimle ne zaman dergilere dalıp gitsem her dergi sayfasında beni hüznümlü yirmi birim karşılar. Yeprem Türk'ün Dergiler ve Notlar'ını okurken dalıp gitmek gibi...

NİCEDİR

Sokak lambasının ışığında kitap okurken
Gölgesi bile olmayan yalnızdım
Sadece roman kahramanları için yer vardı kalbimde
Ölüm çok yakınımda çok
Yitirdim ölümsüzlük ihtimalini de

Gül misafir olunca şiirlerime,
Dalgınlığım yakama yapıştırdı hemen
Yarıda bıraktırdım yazdıklarımı,
Bazı harflerim bitkin, bazıları yorgundur ama
Karanlıktı, yoksuldum; onlar anlatacak hikâyemi
Kelimelerim ışığa kavuşuncaya kadar

Enkaz altındaydı yıldızlarım nicedir
Güneş bir gün aydınlatacak, hatıramı
Bir kere daha doğarak hepimiz için
Bir kere daha!
İnancım var!

25 Temmuz 2026

Eyüp EKİNCİ**MERMER YOL**

Karanlıktı
Elimizde beyaz zorluklar
Bir hana geldik
Gece üç buçuk
Ölüm sessizliği
Yaralarımızı kanatıyor

Bayramdı
Hayaller şeker veya harçlık
Bir el öptük
Parmaklar çatlak
Üstünden çok yıllar geçmiş

Islaktı
Yüzmek değildi isteğimiz
Bir itfaiye arabası geçti sokaktan
Suyu temizdi, berrak
Çocuksu masumiyetimiz gibi

Sıcaktı
Adamın belinde ekmek bıçağı
Kadın yerde hareketsiz
Yüreğinin ısısı
Bıçak yarasından sızıyordu

Yalnızdı
Ölüm gibi
Ağaçlarda Puhu Kuşu
Beyaz mermer taş
Sanki dualar okuyordu.

BİR MUTLU MASKE

Biraz mutsuzluğumuzdan bahsedelim demiştin
Sırtında ter, çat kapı gelmiştin bir Ağustos akşamı
Balkonda oturduk karşı karşıya
Cırcır böcekleri ötüyordu masadaki bardaklar terlerken
Bir dolunay yüzüyordu gökyüzünde karanlığı delerek
Sana baktım, gömleğinin yakası ter içindeydi
Artık anlattığımız öykülerin bir değeri yok dedin
Okuduğumuz şiirlerin bir kıymeti yok
Sevdiğimiz bütün kadınlar çoktan öldü
O gece kadeh bile tokuşturmadık
Bir umutsuzluk filizlenmişti çok önce içimizde
Artık meyvelerini topluyorduk yalnızca, kapkara
Biraz da mutsuzluğumuzdan bahsedelim dedin
Bırakalım şu maskeleri bu gece kenara
Ayaklarını sallıyordun sinirli, gergin
O kadar içtik ki sızıp kaldın kanepede
Uyandığımda sadece başının izi vardı yastıkta
Yanında derbeder bir battaniye
Aradan yirmi yıl geçmiş
Yakam her daim sırlıslıklam
Bir kez olsun mutsuzluğumuzdan bahsedemedik seninle
Birlikte izlediğimiz filmler eskidi
Birlikte söyledığımız şarkılar artık nostalji sayılıyor
Ezbere bildiğimiz şiirler unutuldu
Sevdiğimiz kadınlar öldü çoktan
Gel, n'olur, bir gece çat kapı
Karşı karşıya oturalım yine
Ve maskelerimizi bırakıp kenara
Uzun uzun mutsuzluğumuzdan bahsedelim

Murat TENETOĞLU**TENİM: LAVEVİ**

sadece
altıncı his ile
hissedilen bir masal diyarından
geldiğinde
lav
antarengi ve
mana
stır şeklindeydi bana bak
ışın
yanardağımın yüzeyinden tem
iz
lenmişti parazitler ve lavabasanlar
şimdi sev
gilim iklimlerinin
uğ
ultusunu gönder bana
duy
mak istiyorum teninin şiirbeyaz duyu
rusunu

BİRLİKTE GEÇ KALALIM HER ŞEYE

sana şarkılar büyüttü içimde kalan son gülüşün
sesimin kesik dalında/
zamanın yüzünde kerpiç bir kokuydu
uykumun üstünü örten çocukluğum
öyle sıcak öyle ıslak bir mevsimden
soluğumu çeker gibi doğmuşum annemin nefesinden
o günden sonra dokundu nefesime her gözyaşı
söyleyin sır dolu bir soru olsam da kendime
duymak isterim kalbime düşen cevapsız ç'arıların sesini
biliyorum çok şey başardım eksik kalan bir benle
şimdi bu öncesiz vakitlerin dilinde
okuduğum dualar unutsa da beni
hafızamda kalanlarla yalnızlığıma sığındı suskunluğum
belki zamanın kimsesiz sesiydi kendine bile açılmayan
belki de günün kara yazgısıydı şehrin üstüne düşen
oysa henüz renklerin ayrılmadığı çocukluğumu büyüttüğüm
mahallede
anne sesi bir sıcak ekmeğin kokusuydu
oyun aralarında çocuklara eşit dağıtılan
şimdi anne sesinde asılı kaldı dilim
ne olur bırakma tut ellerini
vakitsiz bir akşamda eşkıyalar peşine takılır
vurulur ensesinden hiçbir şey için her şeyden gitmek adına
o an belki yüzüme düşen vakit
hep siyahtı beyaz sandığım
belki de uzak bir düş'tü bir bakış kadar yakın
hadi gel sen beni bekle ben de seni
işte böyle geç kalalım her şeye

biliyorsun sesini duymazken de bir dal
birlikte yaşayacağımız acıyız der başka bir dala
zamanın zamansızlığına çıkan yolda
gelip gitmenin kapısı da var
geldiğimiz gibi gitmek de
ah toprağa düşmeyince insan hatırlanır mı
mevsimin bağrını nefesiyle deşen hiçbir bahar
ve keşke unutmak için sevseydi insan insanı
ve sadece unutmalarda kalsaydı hatırdaki kalanlar
bir adımlık yaşadığımız ömrün hatırına
oysa hiç kimse kalbinden daha uzak bir yere gidemez
hiçbir yol da kalbinden daha uzak bir yere götürmez
ve biz sadece gidiyoruz bir adım ötede bekleyen
kendimize çıkan sonuçla yüzleşmek için
çünkü hepimiz anonim birer yorgun şarkı gibiyiz
önce dokunuyoruz kendimize sonra eksilen zamanın
yüzüne
hadi gel sen beni bekle ben de seni
birlikte geç kalalım her şeye

belki de geç kalmak bir kavuşma biçimidir

GECEDİ

Elinde anılardan bir bohça
hiçbir şeye benzemez yalnızlığı
karanlığın girdabında
sessizce dalgın
her biri için gidenlerin...

bezgin mi yoksa âşık?

Sıraya dizilir yıldızlar
dolar gözlerine
Işık...biraz daha ışık*

Kapılır gider anıların yolcusu
mırıldanarak o eski şarkıyı
kovgun aydınlıklardan
dağıtır kasveti
görür rüya
belki hiç yaşamamış...
inler gökyüzü
korsanların yağmaladığı gecede!

*Johann Wolfgang von Goethe

ANOMALİ

ikiz parıltı
ufku büküyor

kabuk
titretiyor tortuyu

tende menevişlenen
kış sarsılıyor

yönü olmayan leke
bir parmak izine tutunmuş

derin esriklik
siliyor mesafeyi

yutuyor çizgiyi
kerkeniz

kımıldasız bir kedi
kutuda
gözlüklü

çıplak ayakların yankısı
uyandırıyor dev
kuantum rüyasından

formül _ eksik _ hâlâ

ABSÜRD BİR DÜNYADA , ANLAM ARAYIŞINDA OLMAK

(Bilip bilmeden girişilen bir bilinç akışı tekniği denemesi
ve bu girişimin sonucunda da az biraz boyunun ölçüsünü
almakla ilgili şeyler)

İlker Sedat DİKEÇ

Ölü Ozanlar Derneği'nde geçen birkaç söze karşı farklı bir Başlangıç

Önümde kaç yol varsa artık yürüyebileceğim, bilmiyorum, yürüdüğüm istikamete doğru giden işte o yolun üzerindeyim sanki şimdi, ama yürürken aynı zamanda içinde kaybolma hissini hiç duymadığım bu ormanın ne içindeyim ne de dışında! Çok tuhaf ama bir orman var gerçekten. Bu orman sarı bir orman da değil üstelik. Robert Frost yanılıyor mu? Yalan mı söylüyor yoksa yanılıyor mu, bilmiyorum. Yok canım, koskoca bir yazarın yalan söylediği nerede görülmüş, diyorum! Belki de sadece yanılıyordur kendisi. Söylediği şeyler ya kurmacadır ya da tamamen gerçek. Bunun ötesi yok. Aslında yani henüz sarı değil bu orman.

Yani yukarıda bahsettiğim bu ormanda yol her zamanki gibi ikiye ayrılıyordu. Ben hep daha az kullanılan yolu seçtim. Yolun daha az kullanıldığını nasıl anladım da seçimimi daha az kullanılan yoldan yana yaptım? Bu durum muamma olmasa gerek. İz sürmeyi seven biri olmadığım için ormana ait o yolun benim gözüme öyle görünmesi, hayatımdaki en sevindirici şeylerden birisiydi. Bunun böyle olması benim hayatımdaki tüm farkı bu şekilde yarattı. Evet ormana gittim çünkü bilinçli bir şekilde yaşamak istiyordum. Ben de duyarlı olan kimseler gibi hayatın ilğini emmek istiyordum. Fakat ben Charlie Dalton gibi, yani nam-ı diğer Nuwanda gibi bu hayatın ilğini emmek isterken kemiği boğazıma kaçırmak istemiyordum. Tanrının Welton Akademisini telefonla arayarak Welton'a kızların da kabul edilmesi gerektiğini söylediği yalanını uyduran Charlie Dalton, sert mizaçlı ve Welton'a ait o kurallardan ödün vermeyen okul müdürü Bay Nolan'ı kızdırmamıştır da ne yapmıştır? Yani nam-ı diğer Nuwanda hayatın ilğini emmek isterken kemiği işte bu şekilde davranarak boğazına kaçırmıştır. Ben burada bu halimle John Keating'in yani nam-ı diğer Kaptan'ın uyarılarını önemsememiz gerektiğini düşünüyorum.

Walden Gölü ve Bir Sivil İtaatsizlik Öğreticisi Henry David Thoreau

Bir seçim yapıp da ikiye ayrılan o yoldan daha az kullanılan olanı seçtiğimde ve o yol üzerinde tekrar yürümeye başladığımda ben, o yolun Walden'e kadar uzanacağını az çok tahmin edebiliyordum. Nitekim öyle oldu. Walden'e vardığımda etrafıma bakıp göl kenarında kendime ait küçük bir kulübem olsun istedim. Hemen işe koyulup o gölün kenarına küçük bir kulübe yapmaya karar verdim. Çünkü birçok şeye itaat edecek yaradılıştı değildim ve sivildim. Elimin altında Henry David Thoreau'nun Sivil İtaatsizlik kitabı varken hem sözünü ettiğim küçük kulübenin temelini attım hem de bu küçük kulübeye yaraşır şekilde küçük bir bahçe oluşturdum. Arzuladığım önemli şeylerden birisi de oluşturduğum bu bahçenin çeşit çeşit mahsulle donatılmasıydı. Hububat olsun, sebze olsun sadece kendime yetecek kadar olmalıydı. Ve nihayet bu da oldu.

Vaktimi Walden'de geçirmeyi kendime görev bildim. Buradaki gölün güzelliğine diyecek yoktu. Günü gününe tuttuğum bütün o defterlerdeki notlar vaktimi nerelerde

harcadığımı, nelerle uğraştığımı, beni meşgul eden şeyleri ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Thomas Bernhard: Odun Kesmek'ten Ses Taklitçisi'ne

Bazı günler, özellikle de geceleri oldukça soğuk olurdu ve gökyüzünde parlayan bir tek yıldız göremezdiniz. İşte o zaman ısınmak için mecburen yakacağa ihtiyaç vardı. Isınmanın en pratik yolu hiçbir şeye zarar vermeden hareket etmek ve doğanın bize sunduğu olanaklardan yararlanmaktı. Bu da yine aynı şekilde etrafa zarar vermeden odun toplandığı ölçüde gerçekleştirilebilirdi. Esasen ben "Odun Kesmek" meselesinin bütün inceliklerini Thomas Bernhard'dan öğrendim, diyebilirim. Ve bu "Odun Kesmek" meselesi üzerine kendisinden ciddi bir eğitim aldığımı hatırlıyorum. Avusturya'nın başkenti Viyana'da birinci belediye bölgesi diye tabir edilen Innere Stadt içerisinde bir yer olan Stallburggasse 2'de geleneksel bir Viyana kafe ve restoranı vardır. Bu kafenin ismi Café Bräunerhof olarak bilinir. Thomas Bernhard'ın sıklıkla buraya geldiği ve vaktini burada geçirdiği söylenir. Ben buna tereddütsüz inanırım çünkü yazarın her zaman oturmayı özellikle tercih ettiği o masanın arka bitişiğindeki duvarda yani kendi sırtını verdiği duvarda kendisine ait bir fotoğrafı asılı durur şimdi. Oraya kim giderse gitsin bahsettiğim bu fotoğrafı görebilir. Thomas Bernhard bu hayattan geçtikten sonra olabilecek bir şeydi bu ve öyle de oldu. Nefret ettiği şehirde sadece fotoğrafı kalmıştı. Kendisinden "Odun Kesmek" ile ilgili incelikleri öğrendiğim yazar, vasiyeti gereği vatandaşı olduğu bu ülkede eserlerinin basılmasını ve hatta sahnelenmesini dahi yasakladı.

Aslında ben bu yaşa gelmişim de neden bu kadar az okumuşum Thomas Bernhard'ı, hayret. Onun insanoğluna anlatmaya çalıştıkları hiçbir zaman yabana atılacak türden şeyler olmadığı içindir ki, bu sebeple epey şey öğrenmişim ondan: bir sesin nasıl taklit edilebileceği, odunların nasıl kesilebileceği, ustaların eskiden nasıl olduğu, adam olan birinin nasıl olup da bir anda bittiği gibi şeyler... Gördüklerinize ya da ondan duyduklarınıza ve okuduklarınıza inanmıyorsanız değil mi? Ya da inanmıyorsanız! Ne kadar da basit şeyler oysa ki... Yani mesela kendini bilen ve tanıyan biri için "Odun Kesmek" eyleminin neresi zor olsun! Basbayağı "Odun Kesmek" işte! Bir şekilde bir yerden bulduğunuz bir odunu yani kesilip parçalanabilecek bir odun parçasını getirip önünüze koyduğunuzda ve elinizde tuttuğunuz keskin baltayı diklemesine havaya kaldırıp hızlıca yere hedefe doğru indirdiğinizde işte olan biten bu olacak ve önünüzde duran odun ya da odun parçası ya da adı her neyse işte onu ortadan ikiye bölmüş olacaksınız. Ve bu yaptığınız eylem literatürde "Odun Kesmek" olarak yer bulacak. İşte meselenin özünün bu olduğunu düşünecek ve o an tekrar düşünüp de Thomas Bernhard'ın bu kitabını yani "Odun Kesmek" adlı kitabı okumaya ihtiyacınızın olmadığı sonucuna varacaksınız. Kendi açınızdan siz de haklısınız. "Odun Kesmek" meselesinin çekici bir tarafı yoktur size göre. Mesleği sadece oduncu ya da marangoz olanlar ilgilenebilir bu meseleyle, değil mi? Bu iki mesleğin dışında olan meslek erbaplarının yukarıda bahsettiğimiz ve çok basit görünen "Odun Kesmek" meselesiyle uzaktan yakından ilgisi olmayacaktır hemen hemen ya da belki de hiç.

Açıkçası ben bahsettiğim tüm bu meselelerle içli dışlı oldum, diyebilirim. Bazen hiç hareket etmeden, yerimde durarak bazen de hiç yerime oturmadan hep hareket ederek "Ses Taklitçiliği" yaptım. Bunu yaparken bazen çok zorlandım, bazense çok kolay oldu. Ben bunu yaparken zorlandığım zamanlarda dilim bir şiir tutturmuştu ve öyle olunca da hemen elime kalem ve kâğıt aldım. Bu şiiri unutmayayım diye yazıya dökmeye çalıştım. Upuzun bir şey

çıktı ortaya. Yazdığım şey içime sinmişti. Bunu şair Abdülkadir Budak ile paylaşmak istedim. Abdülkadir abi olumlu bir geri dönüşte bulundu ve yazdığım şiiri Sincan İstasyonu'nun 138. sayısında yayınladı. Rüzgârın sesini taklit etmeye çalıştığım bir şiirdi ve bu şiirin içinde kendisini tanımadığım ismini dahi bilmediğim ve onu sadece bu şiirde yaşatmaya çalıştığım bir kız vardı. Yaşadığım kentin içinde durmadan onu arıyordum. Deniz kıyısına varmış olsam da onu bulabilmiş miydim bilmem? Saçlarını esen rüzgâra astığım bir şiirdi bu...

Molloy'un içindeki Samuel Beckett

Absürd bir dünya içerisinde anlam arayışında olan Samuel Beckett ve absürd olanı hayata geçirme gayesi güden Albert Camus... İkisi de dünya edebiyatının ünlü yazarlarından. Ne tuhaftır ki ben ilk Samuel Beckett'i tanımış ve ilk onun eserlerini okumuştum. Küçük bir çocukken Molloy'u okuduğumda "Bu nedir?" diye kendi kendime sormuştum. (Molloy. Cem Yayınevi. Çeviren: Bertan Onaran. 1967). Öğrendiğime göre Beckett bu kitabı ilk olarak Fransızca kaleme almış ve daha sonra kendisi tekrar İngilizceye çevirmiş. En çok ilgimi çeken şey, romandaki olayların geçtiği yerlerin belirsiz oluşuydu. İki farklı karakter vardı ve kitap bu iki farklı karakterin iç monologlarına odaklanıyordu. Geçmişte yaşadıkları ve geçmişe ait düşünceleri hemen hemen benzer olan bu iki

karakterin sadece isimleri farklıydı. Romanın içinde anlatılmak istenen hiçbir olay yokmuş gibiydi, yani olayın örgüsü açılım göstermeyip dar bir durumdaydı.

Molloy adlı bir serserinin monologları kimi kez çok kısa kimi kez de çok uzundur. Kısa monologlar birkaç paragrafı geçmemekle birlikte uzun olan monologların seksen sayfaya kadar uzadığı görülür. Molloy yatalak bir halde annesinin evinde oturmakta ve annesini bulmak için geri dönmeden önce yaptığı yolculuğu anlatmaktadır. Bu yolculuğu kullandığı bisiklet ile yapmaktadır. Yol boyunca garip karakterlerle karşılaşır: hayır kurumu sahibi, bisikletiyle çarpıp öldürdüğü köpeğin adını hatırlamadığı sahibi, elinde asa ile dolaşan yaşlı bir adam, âşık olduğu bir kadın... Bu karşılaşmalardan sonra bisikletini bırakarak hiç bilmediği herhangi bir yöne doğru yürümeye başlar. Ormanda kömür yakan *genç bir yaşlı* adama rastladığında onun kafasına sert bir şekilde vurur ve ölmesine neden olur. En son, içinde şimdi bulunduğu odaya onu getiren biriyle karşılaşır. Kitaptaki ikinci monologda, kaybolan Molloy'u bulmak için görevlendirilen özel dedektif Jacques Moran yanına oğlu Jacques'i de alarak kırlarda ve ormanın içinde arayışa girer. Hava muhalefeti, açlık ve yorgunluk bu arayışı güçleştirir. Oğlunu bisiklet satın almaya gönderen Moran bu sırada bir adamla karşılaşır. Kendi kendine teolojik sorular sorması Moran'ın delilik nöbeti geçirdiğinin bir göstergesidir. Takip ettiği iş onu saçmalığın eşiğine getirir. Evine geri gelen Moran da artık Molloy gibi koltuk değneği kullanmaktadır. Romanın içinde arada sırada ortaya çıkan bir ses Moran'a ne yapması gerektiğini söyler. Özel dedektif Moran araştırmalarıyla ilgili raporu yazmaya nasıl başladığını anlatmaya koyulur. Roman bu şekilde sona erer. Moran'ın araştırma raporunu yazarken dinlediği bu ses ona ilk önce şunları yazdırır: "Gece yarısı. Yağmur camlara vuruyor." Ancak daha sonra ses şu cümleleri söyletir: "Gece yarısı değildi. Yağmur yağmıyordu." Bu ikilemden çıkan sonuç dedektif Moran'ın, duyduğu o sesin kontrolüne girmiş olmasıdır.

Beckett'in eserlerindeki en önemli ortak özelliklerden biri, Dantevari görüntülerin sık sık ortaya çıkıyor olmasıdır. Molloy'un içerisinde de bu görüntülere rastlamak mümkündür. Molloy kendini Belacqua ve Sordello ile karşılaştırır ve

İbrahim CANPOLAT

HAİKULAR

1.
kilitlenmiş bir
kapıdır şimdi kalbim
tekler durur hep

2.
gelir ardımdan
karda bir bir dizilen
ayak izlerim

3.
ipe serildi
kirlerinden arınmış
kıyafetlerim

4.
çengeli aklın
tutunup kalır sonra
kendi ruhuna

5.
eser rüzgârı
yarım kalmış bir aşkın
kalp alabora

6.
durgun nehirler
süzülür üstümüzden
taşar içimiz

Dante'nin yazdığı ikinci bölüm olan Araf yani Purgatorio'daki gibi, güneşin aldığı çeşitli konumları dillendirir. Benim çocuk denecek bir yaşta Beckett gibi bir yazardan Molloy gibi bir eseri okumaya girişerek hem konu bakımından hem de değindiği konular bakımından risk altında olduğum aşıkardı. Çünkü Beckett'in tarzından bihaber oluşum ve Dante'den ne cenneti, ne arafı ne de cehennemi okumamış olmam beni bu konuma otomatikman sokmuş oluyordu. Buna rağmen yine de bir şeyler öğrenmişim ve bu öğrendiklerimi bir daha unutmamak için kısa ve yeri geldiğinde de uzun notlar almıştım. Bu tuttuğum notları daha başka birçok notla birlikte hala sakladığımı söylemeliyim. Her ne anlama gelirse gelsin absürtlük denildiğinde benim aklıma ilk anda pek yüzeysel olmayan ama aslında pek derinliği de olmayan yukarıda değinmeye çalıştığım bu konular gelmektedir. Başınızı şişirdiysem, aklınızı karıştırdıysam, sürçü lisan ettiysem affola!

Emin ORHAN

KAN ve ŞİİR

Kitapları kap gel abi, dedi Hergele Osman!

İyi günler dileyerek kapattı telefonu.

Polatlı'daki köyündeymiş on beş gündür. Benim de orada dinlenmemi istiyormuş!

Sabah erken kalkıp trenle Polatlı'ya vardım. Köye giden dolmuşların kalktığı duraktaki kahvede bir çay ile maden suyu içince gözlerim açıldı.

Sevgi ve coşkuyla karşılanmak beni çok mutlu etti.

Etrafta her yaştan insanlar; çocuk, genç, yaşlı... Çevre ana baba günü. Her kafadan bir ses çıkıyor. Çocuklar yıkıyor ortalığı. Köydeki sokaklar ve meydan sanki bir panayır yeri.

Her gün böyleymiş.

Alabildiğine sınırsızlık!

İki gün kalabildim!

Köydekilerle vedalaştık. Hergele, birkaç gün daha kal, dedi ama ısrar etmedi. Anlamıştı sıkılıp rahatsız olduğumu. Arabasını evin önüne yanaştırdı beni Polatlı'ya götürmek için.

Kabul etmedim.

Sağa sola baka baka dar, bakımsız yollardan indik aşağıya. Ara sokaktan caddeye varınca yolcularını bekleyen minibüsün ön koltuğuna elimdeki torbayı koydum. On dakika sonra şoför kontağı çevirince arkadaşım ile vedalaşarak yerime oturdum. Polatlı İstasyonuna çabucak vardık; kendimle kalmayı özlemişim.

Tek kişilik koltuğa darın attım kendimi.

Trenin ray üzerindeki tıktı ve sarsıntıları ninni gibi geldi bana. Anamın beni beşikte salladığını anımsamış değilim hiç, büyüklerim benim beşikten hiç inmediğini söylüyor. Demek ki bu sallanma duygusu bebeklik ya da çocukluktan geliyor.

Hergele Osman, Ankara'daki her karşılaşmamızda, Abi biraz ayrıl bu Ankara'dan; dar sokaklardan, beton yığınlarından, gözün gönlün açılır, farklı insanlar görürsün, diyerek girerdi lafa. Sonra doğadan, güzelliklerden, kırsalın gerçekliklerinden söz ederdi.

Sakarya Caddesindeki bir karşılaşmamızda oturup çay içerken sigarasından bir çekimlik dumanı dut ağacına üfledi. Ardından yine doğa güzelliklerine başladı.

Kuşları, börtü böceği, hayvanları tanı, yaşamın içine gir biraz, deyip sesini yumuşattı.

80'li yıllardan beri görüşüyoruz onunla.

Maltepe'de bakkal işletirken tanıştım Hergele'yi. Köhne bir yerd orası. Sabahları bir ekmek, yüzer gramlık peynir ve zeytinle bafra sigaramı alır, büroya giderdim.

Günler, aylar geçince dost olduk Hergele ile.

Bir akşam çay içmeye çağırdı.

Cumartesi uygun olacağını söyleyip işe yöneldim.

Emin Abi, senin ilmin lazım bize, diyerek güldü arımdan.

Cumartesi akşama doğru vardım bakkala. Hergele eski bir masaya güzel bir örtü serip kuru yemiş ve çay bardakları koymuş. Çayı da minnacık sobanın üstünde demledikten sonra kör ampullerle aydınlatmış sofrayı.

Sokak ve caddelerden el ayak çekilirken bizim sohbet koyulaştı. Ben soruyorum o anlatıyor, anlattıkça açılıyor. Gerçekleşmeyen idealleri canlanıyor akşam alacalığında. Biraz da bulunduğu alanı zihnen ve fiziken değiştirmek istiyor.

Eprimiş koltuğunu öne çekip bana iyice yaklaştı, Emin Abi, dükkânın önündeki şu pencereyi biraz genişletip yanına iki raf atmak istiyorum, dedi.

Ne yapacağını sorunca, Abi, alış veriş yapanlar bir de gazete, mecmua ve kitap alsa daha iyi olmaz mı? dedikten

Ah!!!.. yer kan gök kan ağlarken

o masumlar! karalar bağlarken

neyin güzellemesi hikâyesi

neyin şiiri yazılabilir?

kan ve şiir

nasıl bir arada dirimde akabilir?

kincisürüyü nasıl durdurabilir

tarifsiz ölümlere boyanan

o günsüz günahsızları

söz ordularıyla

nasıl kurtarabilir en yağız şiir?

dünyaca akan yaşların sesini

âleme nasıl haykırabilir

Ah!!!.. biçare yaralı

kanayan şiir!!

sonra ayağa kalktı. Eliyle yapacaklarını dükkânın önünde gösterdi.

İyi olur, gelen giden de artar, dediğimde elimi yakaladı, aslansın be abim, diyerek eprimiş koltuğa bırakıverdi kendini.

Konuş mal sahibiyle, dedim.

Benden önceki kiracı söylemiş, mal sahibi, imara uymuyor, demiş.

Çayları tazeledikten sonra, işte böyle benim güzel abim, şu camın önüne gazeteler, dergiler asılsa akşama kadar sokağın içinde ilim irfan at koşturur, dedi.

İmar ve tadilat işlerini iyi bildiğim için Hergele'ye dönüp, sorun buysa hallederiz, dedim.

Oturduğu yerden fırlayıp boynuma sarıldı.

Bir hafta sonra dükkân istediği gibi oldu. Öndeki raflarda günlük bütün gazeteler, haftalık ve aylık dergiler gerçekten sokağı canlandırdı.

Hergele Osman bir buket çiçekle büroya gelip teşekkür etti.

Okumayla arası iyi olmayan Hergele, bakkalın önündeki rafa astığı gazete ve dergilere fırsat buldukça göz atıyor, ilginç bulduklarını okuyor, okudukça güncel olaylarla ilgili farklı yorumlar getiriyordu.

Bir yıl sonra da kitap satmaya başladı bakkalda.

O kitaplar Hergele'yi Ankara'nın ana caddesine taşıdı.

Çocukluğu at bakımıyla geçtiği için Ankara'daki arkadaşları Osman'ı Hergele diye çağırırmış.

Köyde ne böcek gördüm ne çiçek, ama atlar gözümden kaçmadı. Giderken yanımda götürdüğüm iki kitabı da okuyamadım!

Havalar serinleyince İlya Yayınlarından çıkan Rudolf Steiner'in *Gerçek ve Bilim* ile John Lock'un *Hükümet Üstüne İkinci Tez* kitaplarını okumak için çantamdan çıkarıp masanın üstüne koydum.

Gülsüm İŞILDAR

MUDANYA DÜŞLERİ

Daracık sokaklara konuk rüzgârın
rakı kokan efesini içine çeken deniz,
susuz akşamların buzunu eriten
uçuk düşlerin ipliğini pazara çıkarmanın
rehavetiyle, usul usul çırpınarak
çapkınlıklarını anlatırken kumsala,
bici bici muhallebici tezgâh açmış Korsan'a.

Girit mahallesinden yayılan kokularla
hâkimiyetini ilân eden patlıcanlar,
son tavanın cızırtısından utanıp
kızarmış suratını yoğurtla örtse de,
ardından gelen biberlerin patlayan
silahları çok acımasız...

Mütareke evi, tarihi bir ağırbaşlılıkla
İsmet paşa karşısında hazrola,
Derya aile çay bahçesini küçük
Yaramazlıklarla taciz eden dalgalar,
hep aynı nağmeyle eller havaya geçen
İzzet kaptan'a isteksizce katılmış gibi
yaparak göbek katsayısını arttırıyor...

ayak ucumdaki çekip gitmelerin kapısından
başını uzatan zamana dur diyor, şifası
parmak izlerimi eriten kadehler
ve kanıma sızarken gece,
artık ne günah olsa işler bu sahil
ıslak omuz başlarını denize öptürdükçe...

Hürrem CENGİZ

$W = W = \Delta E$

Kocaman yazdı tahtaya fizikçi
"İş" dedi, enerjinin değişimidir.

O gün anladım,
İlk defa bir işe yaradı fizik.

Çünkü en büyük işi yapanlarmış,
Sevdiklerim.
Bir gültüşleriyle, bakışlarıyla, sözleriyle..
Nasıl da değiştiriyorlar enerjimi baştan aşağı.

Ve külüstür İDO vapuru
Taşırken ruhumu bir iskeleden ötekine
Nasıl da çalışkanmış!

Ekrem ACAR

RÛHÎMORON

I
bu solukcanlar nedir böyle gövdemde kıpır kıpır
ya içime mayıs gibi çöreklenmiş şu alıcı yılan
tepe üstü dönüp duran tepemdeki soytarı peki
demek böyle bir şey persona dedikleri
böyle bir şey öyle önümüzden içimizden gelip geçen
gölgeler
gölge dedim de aşk sizce varken hangi renk yokken hangi
sahi renk bizim gördüğümüz gerçeklik değilmiş ki
ama ne kadar da benziyor renkler ve aşk öylece

Caner ŞAHİN

ÖRSÜN LOŞ UMUDU

Acımasız bir nalbantın örsünün ucundayım.
Çakırverir gözlerimden, beynimin ta içine,
gecelemin en avazında.
Yelkovan boş kurşunla döner.
Akrep dolu zehre acımaz,
hep tetikte.
Soluğu kesilir gecelerin.
Sabahlara horoz hükmetmez artık.
Yarasa silüetleri kol gezer.
Sokak kedilerin şefkati avuçlarımda.
Gayrimeşru düşüncelerim
toprakla temizlenir.
Ayak bastığın toprakla kokar düşüncelerim.
Vücudum kramplarla şavkırken,
loş sokak lambalarının altında
dört nala koşarım.
Utanmaz şehrin üstünde,
gözlerin aklıma gelir.
Sokak lambaları söner, sabah olur.
Loş umut, şehrin üstüne çöker.

Semih BAŞAR

KARGA GÖZÜ EŞEK GÖZÜ

Besledim kargayı!
Karga kargalıgını yapacak diye
ben kendimden mi geçecektim?

Geçtim
insanca olmayandan gayrı her şeyden.
Karganın açlığındansa,
âmâ olmayı seçtim.

/Doydu karga, açıldı gözlerim...

KARDAN YÜRÜYORSUN, KAR ÇOK

kardan kenti arkada bırakıp ellerine doyacağım demeden
adını bir fısıltı ile
ki duyarsan
“efendim” nasıl denir bu ağızla
ince bir kalbi geceden sana bırakmışlar,
bir de ağzını küçük masaya bırakmışlar
geceler senin olsun, geceleri sana bırakmışlar

sana bıraktıkları için kalk ve gece meyve veren ağacımı
salla
yarın taşılayacaklar, ağacımın başında dur, ağacımı taşılatma
dağılabilirsin sonra,
arkanı ara ara dönüp kontrol edeceğin şevki bol bir yol
yaptılar sana,
arkanı döneceksin diye oraya yaptılar,
en güzel sen yürüyorsun ağacına en güzel yürü,
ağacımı taşılatma

uzun kollardan, barbie bacaklı kadınlardan, yuvarlak
ve
sesli harfleri en güzel söyleyenlerle
en güzel masalarda
gözüm arkada değil ama ağacımı taşılatma
bir gözüm kalmadı, arkada da kalmadı
kalbimi iyice, ırice, ilkin göreceğim gözüm kalmadı,
gözü nasıl ağlamaktan kör olur diye Yakup’un
önce öğrendiğim islam değil,
önce öğrendiğim şiir diye

bir renk verdiler bana,
bir rengi Yakup’a gösterip nispet yapayım diye
bir rengi dağıtmaya kalksa sesin,
parmaklarımla çalamadığım ıslık sesisin
bir öksüzü doyurmadığım için öksüz kaldın, ağacıma da
bakmadın taşılattın
yakıştığın o masalar gibi yakışmadın yanıma

sen de bazen vazgeçeceksin,
yine de içimde nasıl değilsen
öyle içimsin

sana bir ağacı, sana bir kardan kenti, sana şevki bir yol
verdim
ağacı taşılattın
karı eridin
yolu bitirdin
bir öksüzü doyurmadın ona da o memeyi ısrar, inat ben
verdim

/yuvarlak masalarda köşeli ağızlarla konuştuğunu nasıl
unuturum/

**HER YERLEŞKE USA MAHSUL
DEĞİL**

sende bir fenomen ne'y var
kasıldıkça kasılan
"bir çift güvercin uçar"
bakakalırım arkasından

her yerleşke usa mahsul değil
her toprağın heft rengi var
dışarıda faş oluyor âleme faşizm
içeride nefesler kokuyor

tarlabaşı gayrimeşru ilişkiye açıldı
üstünde tepindi kimi zarif kimi kıl herif
ve divan üstü "meryem ana kızları"
velhasıl
işin içinde kadın yoksa /beyoğlu bir hiçti

aynı zarfta aynı mazruf
unu elemiş eleği asmış
"göbeğini kaşıyan adam"
askıdaki "ete soğan doğramış"
tirit kaynatmış kazan
peki ne yer ne içer "bu mahiler"
neden bu kadar gözü pektirler
çarıklı harb-ı erkan

şimdi bir açelya açsa
herkes aşka odaklansa
ben türkü çağırsam
karışsam yunuslara
"kursam sırat köprüsüne dam"

DÖNÜYOR DEĞİRMENİN TAŞI

Tarla bizim, ırgat bizim
Pulluk bizim, tohum bizim,
Buğday bizim, orak bizim
Harman bizim, sap bizim
Un bizim, maya bizim
Ezilmişiz arasında dişlinin
Hasat ağaya gitmiş
Kalan hepimizin.

Boşa dönmez değirmenin taşı
Dağdan gelen su beleş olsa bile.
Mutlaka çıkar ağaya bir hediye.

BURSA FLANÖRÜ 14

Ramis DARA

AK MUKALLİT

*Dereden bozuk plak gibi ötüyor cak cak
Ak mukallit kuşu bu, yaramaz bastıbacak...*

Bir gün, galiba ev çıkışı, Okçubaba'nın banklarında ya da ayakta soluklanıyorum. Eskilerden, ilk gençliğimden bir kuş sesi... Bıcır bıcır bıcır bıcır... Tekdüze bir ötüş gidiyor babam gidiyor... Tophane yamaçlarından aşağı ağaçlar, çalılıklar uzanıyor ya da tırmanıyor ya, nasılsa onları mesken tutmuş, derdini mi döküyor, sevincini mi paylaşıyor belli değil.

Aynı sesi, o tekdüze ötüşü, epey sonra, Gölyazı'da meydandaki çınarların altındayken, gölün sazlıklarla kaplı kesiminden duyuyor, dinliyorum.

Aslında hiç çekiciliği olmayan, hatta çekilmeyen, bıktırıcı bezdirici bir ötüş tarzı bu ya, gel gör ki geçmişimden geliyor. Beni geri dönülemez çocukluk, ilk gençlik yıllarıma çağırıyor.

Aynı bezdirici ötüşü bir daha da Gölyazı -Zambaktepe'nin ikinci sonrası güneşinde duyuyor ve hem de bu sefer sesin sahibi kuşu da görebiliyorum. Uzaktan bülbülü de çağırıştıran minik solgun bir kuş bu.

Bu gözlemimden birkaç yıl sonra bunun ak mukallit kuşu (*Iduna pallida*, *Hippolais p.*) olduğunu öğrendim.

Ak mukallit, kış aylarını Sahra Altı Afrika'da ya da Arabistan'da geçirdikten sonra nisanda ülkemize gelen yaz göçmeni kuşlardan biri.

Türkiye genelinde sekiz ve Bursa'da üç kaydı bulunan mukallit kuşlarının en yaygın olanı. Bursa'da görülme kaydı olan diğer iki tür: Zeytin mukallidi (*Hippolais olivetorum*) ile Sarı mukallit (*Hippolais icterina*).

Ak mukallit 12-14 cm uzunluğunda, 8-14 g ağırlığında, üstü açık kahverengi, altı kirli beyaz, göze pek batmaz küçük bir kuş.

Mukallit, "taklit eden" demek. İhtiyaç duyduğunda ötüşlerinin arasına kırlangıç, karatavuk, saka, iskete, arıkuşu, bülbül, kuyruksallayan gibi kuşların ötüşlerinden tınılar yerleştirmiş ki ben bu taklit ötüşleri işittiğimi ya da fark ettiğimi söyleyemem.

Ama bundan sonra bu kuşun ötüşünü bir daha işitirsem onu daha dikkatli ve belki heyecanla dinleyeceğimden eminim.

*

SARIASMA

*Ömrün yazı kışısın, bırak kalbim taşısın
Yaklaşmam mümkün değil, sarıasma kuşusun*

Çocukluk ve ilk gençlik yıllarımdan yaz-bayır arkadaşlarımdan, altın sarısı kuşu sarıasma'yı hiç unutmamış. Sesini unuttuğum oldu, ama kendini unutmamış. İnsanların da ne yüzünü, ne boyunu posunu unutturuz, ama sesi nedense aklımıza gelmez, unutturuz.

Bereket şu ahir zaman telefonları çıktı da bütün geçmiş kuş seslerini buradan hatırlıyor, dinliyorum. Sarıasma'nın (*Oriolus oriolus*), ara sıra sonlarına çılgınsı sesler kattığı ıslıksı, hoş ötüşünü de yeniden yeniden dinledim, geçmişini daha canlı yaşadım.

Onu hep dut ve incir ağaçlarına yaklaştığımda benden hissimla kaçarken hatırlıyorum. "Nerden çıktı şimdi bu velet" der gibi.

Yaz göçmeniymiş, o zamanlar bilmiyordum. Orta ve Güney Afrika'da kışlarını geçirdikten sonra baharda

kuzeylere yola çıkıyor, ülkemize de nisan ortası - mayıs başlarında geliyormuş.

Biraz irice, karatavuk boyutunda, 25 cm boyunda, 42-102 g ağırlığında, ağırlıklı olarak altın sarısı bir kuş.

Ülkemizde sarıkuş, sarıcakus, sarıbülbül, incirci, incirkuşu, bağkuşu gibi adlarla da anılıyor.

Tırtıl, örümcek, böcek ve benzeri küçük hayvanların yanı sıra dut, incir, kiraz, böğürtlen, ahududu gibi meyvelerle de beslenen kuşun tarihte İtalyan, Fransız, Akdeniz - Ege adaları mutfaklarında önemli bir yeri olmuş.

Bizde de eski avcılarının yağlı, lezzetli etine bayıldıkları ve bir zamanlar bıldırcın, yaban ördeği, çulluk, üveyik gibi kuşlarla birlikte

"belli zamanlarda avlanabilen kuşlar"dan biriyken 2003'ten bu yana avlanması yasaktır.

Sarıasma'yı Bursa çevresindeki flora gezilerim sırasında zaman zaman gördüm. Hatta bir keresinde uzaktan telefonla fotoğrafını çekme pozisyonunu yakaladım. Ama o kötü ve flu fotoğrafları şimdi arasam bulabilir miyim bilmiyorum.

*Gönüldür bu taş değil, seviyorum boş değil
Mitolojik bir güzel, sarıasma kuş değil...*

*

KARALEYLEK

*Kara leylek ak leylek, hoş geldin bir 'çak' leylek
Yuva yumurta yavru, uçtu uçacak leylek...*

Leylek deyince baskın rengi beyaz olan, iri göçmen kuşları anlardık, son yıllarda dünyamıza bir de kara leylekler girdi. Bunlar, beyaz göğüsleri dışında bütünüyle siyah renkli. Yalnız güneş vurunca bu siyah içinde yeşilimsi, mor, eflatun yansımalar görülür.

Uzun bacaklar ve gaga iki leylek türünde de kırmızı.

Kara leylek (*Ciconia nigra*) bildik leylekten (*Ciconia ciconia*) az daha küçük. 95 ila 100 cm uzunluğunda, kanat açıklığı 145 ila 155 cm, ağırlığı yaklaşık 3 kg.

Bildik leyleğin tersine yerleşim yerlerinden uzak yaşayan ve insandan kaçan, ürkek bir kuş.

Ancak doğal yaşam alanları bozulup dağlarda ormanlarda doyunup barınamaz hale gelince (bu da diğeri gibi etçil), son yıllarda meskün mahallere doğru yaklaşmaya başladılar.

16 Haziran 2025'te, Bursa'nın merkez ilçesi Nilüfer'den geçen -ve gücü yeterse, Nilüfer çayı ile birleşip Karacabey boğazından Marmara denizine dökülecek olan-Ayvalıdere'nin Yüzüncüyıl Mahallesindeki kesitinde ömrümde ilk kez bir çift kara leylek gördüm.

Bir yandan telefonla fotoğraflarını çekmeye çalışıyor, bir yandan daha yakından çekmek için sakına saklana ilerliyordum ki maalesef varlığımı hissedip uçtular; biri derenin içinde dolaşıp doyunmaya çalışırlarken, diğeri havalandıklarında uzaktan, iki fotoğrafları kaldı elimde.

Kara leylekler de bildik beyazlar gibi yaz göçmeni. Kışı Sudan, Etiyopya, Kenya gibi Doğu Afrika ülkelerinde geçirdikten sonra Nil Vadisi ve Sina Yarımadası üzerinden mart ortasında ülkemize geliyor. Bir kısmı burada kalırken, bir kısmı İstanbul Boğazı üzerinden Avrupa'ya gidiyor. Nisan sonu ile mayıs arasında 2-5 yumurta üzerinde 32-38 gün kuluçkaya yattıyor, yavrularını uçurabilmek için 60-70 gün bekliyor, ağustos ortasıyla eylül sonu arasında Afrika'ya dönüyorlar.

Kendi kara olsa da bahtının ak olmasını dilediğim kara leylek beyaz leyleğe göre ülkemize iki hafta daha geç gelip, buradan bir ay geç ayrılıyor.

Çok az bir kısmı da ülkemizde kışlıyor.

*Aman aman kışlayın, zaman zaman boşlayın
Her mevsim güzel amma, kışa az yaz aşlayın...*

*

BÜLBÜL

Az ötemdeki dereden gelen bitmek bilmez ötüşleriyle ilk gençlik yıllarımın yaz aylarında bütün çardağında geceleri uyumamı engelleyen bülbülleri (*Luscinia megarhynchos*) cibinliğimden çıkıp taşladığımı daha önce de yazmıştım.

Sanki bunun kefareti ödüyormuşum gibi yıllardır Bursa'da bülbül sesi duymadan uyuyorum: Bursa'nın ilk kurulduğu yer olan Hisariçi'nde bülbül sesi duymuyorum.

2000 yılı dolaylarında Dikkaldırım'da yaşarken duyardım onları geceleri en son. Demek ki bir çeyrek yüzyıldır bu konuda tık yok.

Olsun. Ben duymasam da onlar var ve özgürce şakımaya devam ediyorlar.

Kahverengi-kızıl tonlarında küçük bir kuş bülbül. 16 - 17 cm boyunda, 16 -39 g ağırlığında.

Yaz göçmeni; ülkemize nisanın ilk yarısında gelir, ağustosun sonunda giderler. Gelip döndükleri yer Orta ve Güney Afrika. Akdeniz ile Sahra Çölü, göç yolları üzerinde iki uçsuz bucaksız alan.

Erkekler dişilerden önce gelip bölgede araştırmalar, hazırlıklar yapar, sonradan gelen dişilerin gönlünü çelmek için ötmeye başlarlar. O dillere destan bülbül ötüşleri erkek bülbüllerin eseridir. Birincisi dişilerin gönlünü yapmak içinse, ikincisi bölgelerini diğer erkeklerle karşı korumak için. Aradığı aşkı bulanlar kalan enerjisini daha çok yuvanın çekip çevrilmesi ve korunması için harcar.

Gece yarısından şafağa öten bülbüller henüz dişisini bulamamış erkeklerdir. Ancak şafak vakti eşini bulmuş olan erkek bülbüller de koroya katılır. Bulundukları yerin kendilerine aitliğini haykırmak için ötmeye başlar.

Dişilerin çok uzun olmayan ötüşleri haberleşme amacıyla.

Ve fakat ben uçan-öten bir kuş olarak bülbülle de, ancak üniversite öğrencisi olduğum yaşlarda, o şafak alacasında bütün kırmaya kalkacakken beni uyutmayan kuşların bülbül olduğunu öğrenirken tanıştım.

Ondan önce edebiyat, kitaplar, gül-bülbül hikâyeleri, Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Mehmet Akif'in... şiirleri vardı.

Dünyada doğanın en güzel seslerinden biri kabul edilen, baharın, mayıs ayının ve aşkın simgesi özgür bülbül ötüşlü günler, geceler yaşantımızdan eksik olmasın...

*

KAMIŞ BÜLBÜLÜ

*Doğadır aşar gelir, insandır şaşar gelir
Kamış bülbülü sesi sazlıktan taşar gelir...*

Gelir, hatta taşarak da gelir amma, bunun bülbül sesiyle pek bir ilgisi yoktur. Türkçede bülbül dışında adında bu sözcüğün geçtiği 13 kuş varsa da, bunları bildik bülbülle doğrudan ilişkilendirmemek gerekir.

Kamış bülbülü (*Cettia cetti*) suya yakın yerlerde kamışlık sazlıklarda, sık çalılıklarda, sazla göze batmadan, kendisini daha çok güçlü patlamalı sesiyle gösteren, sanki kulağımıza sokan küçük bir kuştur.

Bülbül'den biraz daha küçük, 13-14 cm boyunda, 8-15 g ağırlığında, üst kısmı kızıl kahverengi, altı grimsi beyaz. Erkek az daha büyük olsa da dişiyle aralarında pek bir fark yoktur ve dişi pek ötmez -çoğu kuş türünde olduğu gibi.

Bu arada, bülbül yaz göçmeniyken, kamış bülbülü ülkemizin çoğu ılıman bölgesinde yerleşiktir, ancak kışların sert geçtiği Doğu ve İç Anadolu'da kışlamazlar.

Dişi kamış bülbülü, kendi yaptığı, içini kıl, tüy, ince ot ve kökle döşediği, küçük, derin bir fincan biçimli yuvaya hazırlamaya yumurtladığı parlak kestane kızılı 4-5 yumurta üzerinde kuluçkaya yatar, 16-17 günde yumurtadan çıkan yavrular, 14-16 günde yuvadan uçacak hale gelir. Ancak ana babalar 15 gün daha onları böceklerle besler.

Kamış bülbülü küçük böcekler, larvalar, örümcekler, solucanlar, yumuşakçalarla beslenirken kış aylarında böcek kıtlığı olduğunda tohumlara da yönelir.

Arkadaşlar, burada anlattığım ve sonradan adının kamış bülbülü olduğunu öğrendiğim kuşu çocukluk ve ilk gençlik çağlarımda Derebağ tarlamızın sınırından geçen ve içinden sadece baharları sular akan, yaz yaklaşır ve biz bütün işi için birkaç aylığına tarlaya çardağa geldiğimiz aylarda kurumaya yüz tutan deresinden gelen fişek gibi patlamalı ötüşleriyle hatırlıyorum; Bursa'daki flora gezilerim sırasında da zaman zaman bu ötüşü duyardım...

Bu kuş, sazlıklar, böğürtlenler, diğer sarılıcı tırmanıcı bitkiler, dikenli sık çalılar arasında öyle bir gizlenir ve gizlice sık yer değiştirir ki insanlara adeta sesiyle ismi var, cismi yok gibi gelir.

*İhtiyarlık var serde, başımı salma derde
Kamış bülbülü seni, söyle neredesin nerde...*

*

ALAKARGA

*Alakarga zıngırdar, dünya bir tek ona dar
Kaba saba, sevimli, kendince bir hükümdar...*

Anadolu'da belki de en çok yerel adı olan ve bunların çoğu da "ala" ile başlayan, bizim de "alagabak" dediğimiz alakargayla (*Garrulus glandarius*) olan muhabbetimi anlatacağım şimdi de. Muhabbet dedim ya, biraz bıçak sırtı bir muhabbeti bu. Hem birbirimizle ilgiliydik, severdik birbirimizi, hem de biraz sevmezdik.

Ailemizin iki öküz, iki inek, bir iki düve ve danadan oluşan sığırlarını bütün vakti sabah akşam ben güderdim ve bana zaman zaman eşlik eden kuşlar arasında alakargalar da vardı.

Karga diyorum ama bunların bir karga türü olabileceği, ne benim küçük aklıma, ne de köydeki herhangi birinin aklına gelirdi; çünkü karga dediğin simsiyah olurdu, bunlarsa nazar boncuğu mavisî kanatlarıyla başka bir dünyadan gelmiş gibilerdi.

Alakabaklarla ailemizin bütününü ilgilendiren bir başka bağımız daha vardı.

Tütün çardağında közleyip yemek için dört gözle beklediğimiz "darı"ların içlendiğini, bize bunlar haber verirdi. Nasıl seziyorlarsa, gelişen koçanları ("sümek") bulup, üstten yarısını soyar, gagasını kerpeten gibi kullanıp, taneleri bir bir yerinden söker, tek tek yutarlardı.

Önlem olarak darıların kenarına onları ürktüp korkutmak için insan çağrışımı "hoşuk"lar dikerdik, ama bu onlara pek sökmeydi. Gördükçe kovalardık biz de; ama sonuçta onlar bir yandan gizlice, biz bir yandan açıkça, yemeye devam ederdik.

Alakarga ülkemizin yerleşik kuşlarından biri.

Pembemsi devetüyü gövdesi, siyah beyaz kuyruk kısmı, en çok da mavi-siyah işlemeli, hareli kanatlarıyla güzel, irice bir kuş: Kışın yemek üzere toprağa gömüp unuttuğu tohumlar sayesinde meşe ve kayınların çoğalmasına katkı sağlayan.

Şimdilerde Bursa'da arada bir Dağyolu'na çıktığımda bir alakarga ötüşü duyarsam bütün bu geçmiş canlanıyor gözümde.

*Feryat figan ediyor, daldaki alakarga
Beynim ruhuma diyor, ah biraz da alarga...*
*

ÇAKİREK - KÜÇÜK KADİFEÇİÇEĞİ
*Ömür açık sahife, letafet ve latife
Çakırektir çakırdır, kadifecik kadife...*

İşte yine şehrin cadde ve sokakları, yaz bahar çiçekleriyle donatılmaya başladı; ancak içlerinde küçük kadife çiçeği (*Tagetes patula*) yok! Oysa 10-15 yıl öncesine kadar büyük ve küçük kadife çiçekleri birlikte yer alırlardı.

Sonraları dalları daha dik, çiçekleri daha iri olan büyük kadifelere (*Tagetes erecta*) kaldı meydan. Oysa küçüğünün çiçekleri de yaprakları da müthiş güzel kokardı; büyükler kokmaz, hatta ovuşturursan kötü kokar.

Ayrıca büyükler limoni ya da altuni sarı olmak üzere tek renk açarken; küçükler kırmızı, turuncu, sarı ve kestane renginin yan yana gelmiş, iç içe girmiş bir bileşeni; hareli kompozisyonuydu.

Bu durumu çok iyi gören ve içselleştiren köyümün güngörmüş isimsiz ataları bu ılımlı, küçük güzel çiçeğe "çakırek" adını vermişlerdi. Çakırımsı ya da küçük çakır, der gibi.

Kendisi de hafiften "çakırca" gözlü olan anacığım, çakır gözlü kızlardan bana "çakırek" diye söz ederdi diye hatırlıyorum.

Ama "çakırek", asıl, turuncu ağırlıklı, hoş kokulu güzel yaz çiçeği "kadife"nin adıydı. Yazları tütün tarlamızın kuyu başı çiçeklerinin en sevdiklerimden.

Bugün artık kokmaz bulaşmaz, yine köyde bizim "kocaçiçek" dediğimiz, büyük kadife çiçekleri şehir merkezimizde her yeri almış yürümüşken, küçük kadife çiçekleri: çakırekler, Bursa'mızın ancak doğaya değen uçlarında, varoşlarda tutunmaya çalışıyor.

Ya da Hisariçi'ndeki eski Bursa evlerinin kale kapısı gibi kapalı avlularında yarı hapis hayatı yaşıyorlar.

Ben burada apartmanlar arasında nefes almaya çalışan minyatür bahçemde birkaç yaz enfes küçük kadife çiçekleri - çakırekler yetiştirdim, yazlarım bir şölen gibi geçti.

Sonra salyangozlarla başa çıkamadım ve pes ettim.

*Ey yeryüzü nefesi, ey gökyüzü kafesi
Bekle bahar gelecek, 'ciğerimin köşesi'...*
*

KOCAÇİÇEK - BÜYÜK KADİFEÇİÇEĞİ

Her gün önünden geçerken sevgiyle gözümün içine içine bakan, gözbebeklerime tarifler ötesi limoni ya da altuni sarı, canlı ışıklar bırakan bu çiçekle barışmalıyım artık. Küs değildim de küçük kız kardeşine platonik ve delice bir aşkla bağlı olduğum için onun önünde engel teşkil ettiğini düşünür gibiydim biraz.

Yaşadığımız coğrafyaya Meksika dolaylarından gelmiş iki kız kardeşti bunlar; kadife çiçeği türleri. Küçüğü ve benim tutkun olduğum çakırek; bu şimdiki kocaçiçek. Bunlar onlara doğup büyüdüm topraklarda takılmış adlar. Türkçe genelinde birine küçük kadifeçiçeği (*Tagetes patula*), diğerine büyük kadifeçiçeği (*Tagetes erecta*) diyorlar.

Mahalleimde kumru yok diye küçük kumruya, caddelerde çakırek yok diye koca çiçeğe antipati beslemenin bir yararı yok; var olan hayatla, doğayla barışmak gerekir biraz da.

Kocaçiçeğin gen merkezi başta Meksika'nın Cuernavaca bölgesi olmak üzere Orta Amerika'dır. Meksika dışında

Brezilya, Panama, Küba, Haiti, Dominik Cumhuriyeti, Çin, Hindistan'da doğal halde bulunur.

17. yy'da Avrupa'da ilk kez Fransa'ya getirilir ve nadir çiçek muamelesi görür. O dönemde Karayıpları Batı Hint Adaları olarak bilindiği için de buradaki ve genel olarak Avrupa'daki adı Hint gülü olur.

Meksika'daki adı Cempasúchil'dir. Bu sözcük Azteklerin Nahuatl dilinde "yirmi çiçek" demektir ki papatyagiller ailesinden bitkilerin tek bir başlık üzerinde onlarca çiçekçikten oluşma yapısına bir göndermeyi dile getirir.

Azteklerden bu yana Başta Meksika olmak üzere Latin Amerika ülkelerinde 1-2 Kasım'da düzenlenen ölüler günü festivalinin vazgeçilmez çiçeğidir. Halk kültüründe güneşin sıcaklığını hatırlatan parlak renkleri ve topraklı aromasıyla, ölmüş atalar ve yaşayanlar arasında kılavuzluk görevini üstlenir. *Flor de muertos* (ölülerin çiçeği) olarak anılır.

Bitkinin ikili adındaki *Tagetes* de, Etrüsk mitolojisindeki toprak tanrısı Tages'ten gelir, *erecta*'ya Latince "dik, dik duran" demektir (dilimizdeki ereksiyonla aynı kökten).

Türkçedeki genel adınıysa kadifemsi yumuşak dokusundan almıştır.

Süs bitkisi olarak kullanıldığı gibi tıbbi amaçlarla ve mutfakta da kullanılır.

*Bazen talih gülümser, birleşir düşle gerçek
Yazın süsü, huzuru, tarihi kocaçiçek...*
*

AKŞAMSEFASI

*Gurbet cefası ile, dostlar vefası ile
Yaz gecesi anlamlı akşamsefası ile...*

Macenta ya da canlı fuşya rengiyle yaz akşamlarının yarı gizli, ince, hoş kokusu akşamsefalarından gelir. Gün sallanıp batmaya yönelirken ya da sokaklar bahçeler gölgelenirken, bunlar da açmaya başlar. Gece boyunca efkârla solur, sabah güneş doğunca da solar. Bu sebeple ona akşamsefası (*Mirabilis jalapa*) yerine haklılıkla gecesevası diyenler de var.

Doğup büyüdüğüm köydeki adıyla "akşamsabah"tı. Çünkü o, gecenin yarısı işte yarısı uykuda geçtiği için, tütün tarlalarındaki kuyu başlarında, sadece akşamları ve sabahları görülürdü.

Tek çiçek rengi macenta değildir bu arada akşamsefasının. Renk belirleyici genlerin oyunuyla aynı bitki üzerinde çok çeşitli renkler ortaya çıkabilir: Sarı, beyaz ve sarı-beyaz-macenta karışımı ebruliler, tatlı bir turuncu ve yumuşak pembe çiçekler, açtığı gibi, aynı bitki üzerinde bu renklerin her birinde ayrı ayrı çiçekler de açabilir.

"Yaz akşamlarının gizli, ince, hoş kokusu" dedim ya, son yıllarda yaşadığım şehirdeki akşamsefalarından bu kokuyu alamıyorum. Kokuyu biraz duymam için çiçeğe yaklaşmam, burnumu dokundurmam ve koklamam gerekiyor, ki bu durumdayken bile bazen koku gelmiyor.

Apartmentlar arasında yaşam mücadelesi veren minyatür bahçemdeki akşamsefaları bildik macenta renginde açarken, o rengârenk akşamsefalarını Atatürk Caddesinin Setbaşı Köprüsüne doğru uzanan bölümünde bir ağaç için açılmış bir çukurdaki akşamsefasında gözlerdim ve sık sık akşamları oraya gider, seyredirdim.

Tahmin edilebileceği gibi o da şimdi yok, daha az alacalısını Şehadet Camisinin kuzeybatı köşesinde görebiliyorum.

*Bir yokuş bir düz kalır, otlar ve öküz kalır
Akşamsefası yoksa yaz göğü öksüz kalır...*
*

SAZ KAMIŞÇINI

*Hep o şarkıyı söyler, garip saz kamışçını
Yere göğe haykırır aşkını tını tını...*

Saz kamışçınının (*Acrocephalus scirpaceus*) hiç alçalıp yükselmeyen, öyle kıyamete dek sürecekmis hissi veren, belki de insanlara sabretmelerini öğütleyen sesini özledim birden.

Ve bu özlem, biri yakın, biri orta, biri uzak üç yere götürdü beni.

Uzak yer, ilk gençliğimin, baharsa akan, yazsa kuruyan deresi; orta yer Gölyazı ve girişindeki Zambaktepe; yakın yerse şurası, Tophane eteklerinin üzerindeki Okçubaba Parkı.

Ömrümün farklı dönemlerinde üç yerde dinlemiştim o küçük kızılca kuşun inatla söylediği şarkıyı.

Yalnızca 12-14 cm boyunda, 8-15 gram ağırlığında minicik bir kuş bu. Üst kısımları kızılımsı açık kahverengi, alt kısımları sarımsı beyaz. Kışları Sahra Altı Afrika'da geçirir; bahar ve yaz aylarında kuzeye, bu arada güzel ülkemize de gelip konaklar.

Üreme dönemleri mayıs-temmuz aylarıdır; bazı durumlarda aynı sezonda ikinci kez yumurtlayıp yavruladıkları da olur. Erkekler, üreme bölgeleri olan sazlıklara ve sulak alan kenarlarına dişilerden önce gelir. Ancak yuvayı özenle kuran dişi kuştur ve buraya 3-5 yumurta bırakır. Kuluçkaya gündüzleri erkek de yatar fakat gecenin karanlığında nöbet daha çok dişinindir.

9-12 günde yumurtadan çıkan yavrular, 10-12 gün içinde tüylenip uçacak hale gelir; yine de bir 10-14 gün daha ana babaları tarafından beslenmeye devam ederler. Ağırlıklı olarak böcekler, örümcekler, yumuşakçalar ve larvalarla beslenirken, ihtiyaç duyduklarında tohumlara ve meyvelere de yönelirler.

Ve ne yazık ki, guguk kuşunun kuluçka paraziti olarak kullandığı, yuvasına gizlice yumurta bırakıp yavru çıkarttığı kuşların başında gelir saz kamışçını. O yabancı yumurtadan çıkan obur ve azman guguk kuşu yavrusu, saz kamışçınının bütün emeğini boşa çıkarıp ev sahibi yavruları tek tek yuvadan atıp telef edebilir.

Saz kamışçınına isyan şarkılarını sürdürmek kalır.

*Hele bir bahar gelsin gürlesin kuru dere
Söylerim isyanımı göğsümü gere gere...*

*

ÜVEYİK

*Konuk gelir üveyik, yazın bir canlı müzik
Guğurdar guğur guğur, dinle bak analjezik...*

...

Ömrünün uzun bir bölümünde üveyik ötüşünden uzak kaldıysan ve bir güzellik oldu da yeniden ona kavuştusyan, kendini üveyiğin o tekdüze, adeta gizli bir figan gibi gelen, boğuk, yumuşak, yaz ninnisi ötüşüne bırak, dinle, dinlen ve kestir biraz, gençlik rüyalarına dal.

Üveyik ötüşü çevrede yazın imzası gibidir.

Kuşun adının da, göğsünden çıkardığı o kendine özgü iniltili ötüştten (ügey) geldiği düşünülür.

Üveyikle kumruyu karıştıran çok insan vardır.

Oysa üveyik (*Streptopelia turtur*) göçmendir, kumru yerli. Üveyik kırsallarda bulunur, kumru meskün mahallerde.

Üveyik genel hatlarıyla kızıl-kahverengi ve haredidir, kumru gri.

Orta Afrika'nın Sahel bölgesinde kışlayan üveyikler, nisan ortasında ülkemize gelir, ağustos sonu ile eylülde ayrılırlar.

Avcılık, tarım ilaçları, yaşam alanlarının daralması sebebiyle sayıları yıldan yıla azalan üveyik çeşitli ülkelerde

koruma altındayken maalesef ülkemizde hâlâ avlanması serbest bir av kuşudur.

Mayıs-haziran aylarında ağaçlar üzerinde çırpırla basit bir yuva yapıp iki beyaz yumurta bırakırlar.

Genelde tahıl ve tohumlarla beslenirler.

Kaynaklarda en sevdiği besinin ayçiçeği olduğu yazılı; bizde ayçiçeği yoktu, ama bu kuşlar her hanenin tarlasının bir köşesine ektiği mercimeklerin bulunduğu yerlerden ayrılmazlardı. Hatta Manisa ilinde mercimek bitkisinin adlarından biri de "üveyikotu"dur.

Üveyikle ilgili üzücü bir çocukluk anım, kuluçkada yatmakta olan bir üveyiğe "kuş lastiği"mle (sapan) taş fırlatmamdı, neyse ki kuşçağız bana mısın dememiş, paldır küldür uçup gitmişti.

Ömrümde en uzun süreli yaşadığım şehir olan Bursa'daki kuş gözlemcilerinin güncel kayıtlarında ilin pek çok bölgesinde (Kocaçay Deltası, Uluabat Gölü, İznik Gölü, Misi-Gümüştepe çevreleri) görülen bir kuş neyse ki üveyik. İznik'teki adı da, tuhturu.

25 Ağustos 2026'da küresel kuş gözlem veri tabanı eBird'de üveyiğin toplam Bursa kaydının 736 olduğunu görüyorum. Bu tarihte Türkiye'deki toplam üveyik kaydısı 10.741 idi.

En ağır ceza neyse sılada çekse idim

Üveyikler hatrına mercimek ekse idim...

*

KERKEZ

*Bir hüzdündür bir keder, hoş yaşantılar biter
Ne oldu köyümüzde yok artık kerkenezler...*

8 Şubat 2019 gecesi, Hisariçi'ndeki küçük evimin çalışma odasındayım. Birden salonda açık olan televizyondan tanıdık bir kuş sesi geliyor. "Olamaz, kerkenez bu!" diye fırlayıp bakıyorum. Evet, ta kendisi! Nat Geo Wild kanalında kerkenezlerden (*Falco tinnunculus*) söz ediliyor. Bir zamanlar köyümüze baharları adeta sürüyle gelen, benekli, tarçın-si-kiremitsi rengi kanatlarıyla göz alıcı, irice bir kuş türü olan kerkenezlerden.

İyi de ben bu sesi yarım yüzyıl öncesinden nasıl hatırlıyor ve tanıyorum?

Kurttutan'ın simgelerinden minare boyundaki servi, diğer pek çok kuşla birlikte kerkenezlerle de dolup taşardı.

Oradan evimize gelen sesleri, diğer kuş sesleri arasından rahatlıkla seçilirdi: Çılgılımsı keskin bir ötüş. Bariton ya da mezzo-soprano, gibi.

Bir de, köyde yuva yaptıkları evlerin saçak altlarına girer çıkarlardı. Buralarda yumurtlar, yavrularını büyütürlerdi. Ben ayrıntısını biraz unutsam da, köyden hatırlayanlar söyledi, yavrularına yedirmek için çatılara küçük yılanlar getirdikleri olurmuş.

Benim hatırladığım bir başka şeyse, güzelim er-baharda Dedebeşi dediğimiz mevkide öküç güderken, bu kuşların, gökyüzünde süzüle süzüle uçmalarıydı. Yerden ortalama iki minare boyu yükseklikte bazen havada asılı gibi durur, arada bir yere doğru dikine hışımla inerlerdi.

Çocukluk ve belki biraz da ergenlik yıllarımda o kadar ilgimi çekmiş bu kuşun sesini yıllar sonra hatırlamam doğaldı bu durumda.

Kerkenezler ülkemizin yerli ve yerleşik kuşları olsa da sanıyorum artık bizim oralara eskisi gibi gelmiyorlar.

Şimdilerde Bursa'da kuş gözlemcilerinin güncel kayıtlarındaysa ilin pek çok bölgesinde görülmeye devam ettiğini görüyor ve buna çocuk gibi seviniyorum.

*Kerkenez çiftçi dostu, bir şenlikli bir süstü
Kıymetini bilmedik, az biraz bize küstü...*
*

YABANFESLEĞENİ

*Dere tepe, dağ yamaç, keşfedilmeye muhtaç
Şu yabanfesleğeni hem baharat hem ilaç*

Evimin arada bir kullandığım yollarından birinin üzerinde, Üftade Türbesinin altındaki Temiz Sokağın başında, yıllardır yaz bahar aylarında kekik kokulu harika bir kır çiçeğiyle muhabbet ettim. Yabanifesleğen (*Clinopodium*) cinsinden otsu bir bitki olan “*Clinopodium nepeta*”ydı bu. Tıbbi miskotu, güzelnane, dağnarpuzu, yabani oğulotu, yabankekiği, yabannanesi, yabanfesleğeni... gibi adları da olan, botanikçilerimizin en son kedinanesi adında karar kıldıkları bitki.

Yapraklarına ve çiçeklerine dokunup koklardım, bazen minik bir sap koparıp yanıma aldığım, koklamaya devam ettiğim olurdu.

Antik Bursa Surlarının eteklerindeki traverten kayalıkların yanında yöresinde geç-bahar çıkar, neredeyse kış ortasına kadar ince ince, koyu-mor lekeli açık-mor, ya da morumsu beyaz çiçekler açma açma varlığını sürdürürdü.

Ancak geçen yıl biraz mevzi kaybetmiş gibiydi, bu yılsa aldığım noktada artık yok.

Geçenlerde birkaç kök vardı, bugün baktığımda ilaç için bile bir tek kalmamış! Belediyelerin yabani otları temizleme tutkusunun sonuçlarından biri bu. Çünkü kenar köşe bitkileri sık sık tıraşlanınca en rekabetçiler ayakta kalabiliyor, diğerleri yok oluyor.

Tabii ki benim yabanfesleğenim Bursa’dan büsbütün silinmiş değil. Evden çıkıp tıngır mıngır Tahtakale’ye, Heykel’e doğru yol alırken yolumun üzerindeki vaham, pınarım yok oldu. Üzüntüm bundan.

Yoksa Alacahırka’daki dünyalar iyisi aile hekimim Ertan Ozan’a ilaç yazdırmaya gittiğim Kalebahçe Sokakta çok var bundan. Bursa kırsalında da çok var. Örnek veriyorum: Dağyolu’nda dolmuştan, İnkaya kavşağında iner, İnkaya Çınarına doğru yürürseniz, sonlarda yolun kenarlarında bolca bulabilirsiniz.

Ama... Sonra...

Aması ve sonrası hüznün, hatta gam keder...

Doğadan arınma maniasında sıranın buralara gelmeyeceğinin bir garantisi yok.

*Umuttur umutsuza, soluklan dur bir lahza
Yabanfesleğenimiz, şifadır ruhumuza...*
*

DUVAR KERTENKELESİ

Salgın zamanında evlere kapatılınca Hisariçi’ndeki minyatür bahçemle biraz yakından ilgilendim ve o sıralarda çeşitli bahçe bitkileriyle çiçekler yetiştirmeye çalışırken, bolca küçük bir kertenkele türüyle de yüz yüze geldim: Duvar kertenkelesi (*Podarcis muralis*).

Uzun kuyruğuyla 15-20 santimetrelik boya ulaşan ve solucan, sinek, arı avlayıp yemek için koşturup duran, hayli çevik bir sürüngencikti bu.

Onunla ilgili günlük notlarımdan parçalar:

9 Haziran 2020’de bunlardan birinin irice bir solucana hamle yaptığını, solucanın hızla toprağın içine çekilip kurtulduğunu gördüm. Sonra biraz daha küçük bir solucan yakalayıp yuttu bizimki.

22 Ağustos 2020’de bahçede okumama ara verince 4-5 cm’lik bir kertenkele yavrusunun ayağının önünde sallana

sallana yol aldığını gördüm. Niye bana bu kadar yaklaşmış dememe kalmadan onun karıncayı izlediğini fark ettim. Eyvah ona saldırdı derken, onun ağzındaki erzağı kapıp döndüğüne, karıncacığın sağ salım yoluna devam ettiğine tanık oldum.

11 Ekim 2020’de bu küçük sürüngenlerden birinin renk renk çiçekler açmış bir küçükkadife çiçeğinin üzerinde pusuya yattığını ve çiçeklerden nektar polen toplamaya gelen arılardan birini mideye indirmek için beklediğini gördüm. Sonraki günlerde bu sahne defalarca tekrarlandı, ama başarılı bir sonuç alındığını görmedim. (Ancak elbette ki sonuç alındığı da oluyordu ki bu enstantane yaşanmaya devam ediyordu.)

16 Ekim 2020’de sabah sabah biraz neşem kaçtı, hatta moralim bozuldu. Küçük bir ihmalim, düşüncesizliğim, kertenkele yavrularından birinin ölümüne yol açmış. Bahçedeki leğende biriken 2-3 cm’lik yağmur suyunun içinde boğulmuş yavrucuk. Taşta toprakta ne kadar çevikler oysa, o kadarcık sudan kurtulamamış! Suyu hemen döktüm ve leğeni ters çevirdim, ama iş işten geçmişti.

Bir leş ya da kadavra olarak değil, o benim ihmalimin yok açtığı, bir ceset olarak gelir durur bir süre gözümün önüne...

Can Yücel’in “Belkim Bir Kertenkeleydim” şiirini okuyarak kapatmak istiyorum konuyu. 34 dizelek bu güzel şiir “*belkilerin kol gezdiği saatta / belkim belki bile değildim*”... diye sona eriyor...

*

ALACA AĞAÇKAKAN

*Dal saydım, ah dal saydım, hayallere dalsaydım
Ağaçkakan sesiyle ormanda yol alsaydım...*

2 Ocak 2024 günü evden çıkıp 100-150 adım atmıştım ki, Satı Caddesiyle Ortapazar Caddesi arasındaki İkinci Orta Sokağın ortalarında kulağıma bir ağaçkakan sesi geldi. Allahallah, şehrin ortasında ağaçkakan ne arar, diyardım ki kendisini de gördüm. Kuyruğunun altındaki kırmızı rengiyle.

Türkiye’de görülen ve tamamı Bursa ili sınırları içinde de bulunan sekiz ağaçkakan türünden Alaca ağaçkakan (*Dendrocopos syriacus*) idi bu gördüğüm.

Sekiz ağaçkakan türünden insanlara en çok sokulan, kentin parklarına, ağaçlıklı yerlerine gelebilen, buralara yakın yerlerde üreyip çoğalabilen tek tür bu.

Dünyada sadece Akdeniz havzasındaki ülkelerde bulunan alaca ağaçkakanların yarısı ülkemizde yaşar. Tür adı “Suriyeli” (*syriacus*) demek olsa da.

Beyaz ve siyah ağırlıklı kuşun kıç ve kuyrukaltı kısmı kırmızıdır. Erkeklerin ensesinde kırmızı leke bulunurken dişilerde bulunmaz.

Ağaçkakan kırdaki bayırda, ormanda, ötüşlerinden çok, ağaçları gagalarla çıkardığı sesle fark edilir. Ağaçları gagalamasının birinci sebebi yiyecek bulmak.

Kuş en çok ağaçların kabuk altlarından çıkardığı böcek, güve ve larvalarla beslenir.

Bunun için ağaç kabuğuna vurup dinler, böcek kımlılısının geldiği yeri saptayıp burayı deler, uzun yapışkanlı diliyle böceği çıkarıp yer.

En dikkat çeken ısrarlı vuruşlar, tak tak tak... sesleri, erkek kuşların ağacı oyup yuva yapmaya çalıştıkları sırada gelir.

Bunun için 4-5 cm çapında dairevi ve yere paralel, 10-15 cm uzunlukta bir delik açılır, devamında aşağıya doğru (dikey) daha geniş ve uzun (25-40 cm) bir kovuk oluşturulur ki dişi kuşun yumurtalarını bırakacağı en dip kısmın genişliği 11 – 13 cm’dir. Çıkan talaşların bir kısmı zeminde bırakıldığı için yuvaya dışarıdan yumuşak malzeme getirmeye gerek yoktur.

Ağaçkakanın Anadolu’da 50’ye yakın yerel adı vardır. Doğduğum köydeki adı “çamkakaç”tı.

*Çamkakaç – ağaçkakan, sanma bastı hafakan
Bakma 'tak tak' sesine, ev yapıyor gariban...*

*

KAHKAHA ÇİÇEĞİ

*Güzelliğin hası hey, sabahın elması hey
Çocukluk yazılarının bitmez kahrkahası hey...*

Yaz çiçeklerinin en kalender güzeli, kahrkaha (*Ipomoea purpurea*). Sulamasan da açar. Biz köyde sarmaşık diyorduk. Sabahsefası da adlarından biri.

Diğer yaz çiçekleri kadifeler ve akşamsefası gibi bu da Meksika dolaylarından dünyaya yayılmış. Bizim buraları da çok sevmiş, yurt edinmiş.

Er sabahta, ortalık ağarınca açan çiçekler, güneşin yükselmesi, sıcaklığın artmasıyla, öğleden önce kapanır, birkaç saatlik ömürleri böylece sona erer, her sabah yeni tomurcuklardan yeni çiçekler açar. Sıcakların azaldığı eylülün bulutlu günlerinde öğleden sonrasına kalabilir.

Köydeyken, her kuşluk sonrası, kuyunun başına vardığımda solan birkaç çiçeği dalındaki saptan usulca ayırır, çiyli hafif şekerini hüp diye emer, sonra da çiçeğin iki yanını iki elimle kapatıp pat-pıt diye patlatırdım.

Çocukluğumun bu yaz güzelliğini Bursa'da ağırlamaktan da büyük zevk duydum. Asıl merakım da bu çiçeğin mor ve pembe açanlarını birlikte yetiştirmektir.

İlgim'ciğim dokuz yaşındayken, bir zamanlar bana, "Baba, senin bu çiçekler bir gün mor, bir gün pembe açıyor, neden" diye sormuş, beni güldürmüştü. Kızımcığım benim, hep var olası ve hep gülesin e mi?

O zamanlar Dikkaldırım'daydık ve kahrkahaları balkonda yetiştiriyordum.

Kahrkahalar son yıllarda Hisariçi'ndeki evimin minik bahçesinde de bana eşliklerini sürdürüyorlar. Pembesinin tohumunu Gölyazı'dan getirmiştim, moruysa şehir merkezindeki bir sokaktan, ama semtini de sokağını da hatırlamıyorum.

Pembe, bahçeye daha önce geldiği için daha çok sayıda. Ama mor da geçen yaz dengeyi sağlıyor gibiydi. Bakalım bu yaz durum ne olacak?

*Demem bey mi paşa mı, ağırlarım akşamı
Mor pembe kahrkahalar, sabahın ihtişamı...*

*

ÇOBANALDATAN

*Kuş değil bir fenomen, gördüm onu çocukken
Çobanaldatan değil, numaracı tamamen...*

60 küsur yıl sonra çözdiğüm bir sırrı anlatacağım şimdi.

Çobanaldatanı gören, onun bir kuş ötüşüne benzemeyen ötüşünü dağlarda yazlar boyunca ürpererek dinleyen şanslı insanlardanım ben! Ancak özel eğitimli, bilgili bir kuş gözlemcisi olmadığım için, o seslerin, ötüşlerin köyde belki de herkesin bildiği çobanaldatan kuşuna ait olduğunu 60 küsur yıl sonra fark eden, anlayan biri.

Kuşun kendisini çocukken birkaç kez görmüştüm. Tütün zamanı ailenin en küçük bireyi olarak ineklerimizi öküzlerimizi meşeler, menengiçler (çitlenbik), alıçlar, ahlatlar, dağ erikleri kaplı seyrek ormanlarda otlatırken.

Kanadı kırılmış da uçamıyormuş gibi, önümden kalkar, birkaç metre öteye konardı. Yaklaşık kınalı keklik büyüklüğündeki o irice kuşu tutacağım diye heyecandan öldürdüm. Meğer o hareketleri, oyunculuğu, beni oralarda bir yerdeki yuvasından uzaklaştırmak içinmiş.

O değil de, yaz geceleri çardağımızın karşısındaki ormanlık yamaçlardan gelen, tüyler ürperten o tekdüze sinir bozucu sesi bir kuşun: bu kuşun çıkaracağı zerre aklımıza gelmezdi! Anama sormuştum bir keresinde. "Ne bileyim oğlum, belki de yılanlar çıkarıyordur" demişti. Aklıma tam yatmasa da yapacak şey yoktu, adeta dağın böğrü inliyordu!

Bu dediklerim 1960-1970'li yıllardaydı.

O bet sesin çobanaldatan (*Caprimulgus europaeus*) ait olduğunuysa, internet sayesinde 3 Şubat 2023'te Bursa'da Hisariçi'ndeki evimde öğrenebildim.

Çocukluk gecelerimin o tuhaf sesini dinleyip sırrını çözdiğüm için çok sevindim. Keşke bu bilgiyi annem ve babam yaşarken öğrenebilseydim de onlarla da paylaşabilseydim!

Şimdilerde, 2026 Ağustos sonlarına doğru Bursa'da günbegün izlediğim kuş gözlemcilerinin güncel kayıtlarında ilin çeşitli bölgelerinde (Nilüfer-Ürnlü, Keles-Haydar, Karacabey-Hayırlar köyleri çevresinde...) görüldüğünü görüyorum çobanaldatanın.

25 Ağustos 2026'da küresel kuş gözlem veri tabanı eBird'de çobanaldatanın Bursa kaydının 76 olduğunu görüyorum. Bu tarihte Türkiye'deki toplam çobanaldatan kaydıysa 2.087 idi.

- Çok özel ve galiba ilk kez açıkladığım bir not: İlk gençlik yıllarımda yazıp daktiloya da çekip sonradan yayımlamaktan vazgeçtiğim ilk ve tek romanımın adı Çobanaldatan* idi.

...

Ya o gece ötüşü, dehşeti köpürtüşü

Biraz düş biraz kâbus, çobanaldatan kuşu...

* Otobiyografik bir romandı, İmam Hatip mezunu biri olarak 1970'lerde Türkiye'nin içine sürükleneceği dini bağnazlığı ve çıkmazı anlatıyordum. Tabii sayfalar içinde o kuşun hareketlerini de betimliyordum ayrıntılarıyla.

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara
Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami – BURSA
E- Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yayın sürelisi yayın. ISSN 1305 – 7685

İsteyen herkes Akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özcelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.

